

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Delårsrapporter

– osäkerheter och bedömningar i praktiken

av

Hans Asplund

Dina Johansson

Magisteruppsats i företagsekonomi
Externredovisning och företagsanalys
Höstterminen 2009

Handledare: Thomas Polesie

Förord

Efter två års berikande studier vid Handelshögskolan är vi glada för att kunna lägga fram denna magisteruppsats. Vi vill framföra ett uppriktigt tack till dem som på olika sätt bidragit till information och inspiration i vårt uppsatsarbete. Thomas Hultman, civilekonom med ett förflutet inom näringslivet, har i ett spännande samtal bistått oss med värdefulla synpunkter i vårt analysarbete. Thomas Polesie, professor vid avdelningen för externredovisning och företagsanalys vid Handelshögskolan i Göteborg, som har varit vår stora inspirationskälla och handledare. Slutligen ett tack till de mer än femtio företag som tagit sig tid, svarat på frågor och bidragit med kommentarer till vår studie.

Uppsatsen är presenterad och försvarad vid ett seminarium torsdagen den 14 januari 2010, klockan 09.00 på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

Göteborg den 4 januari 2010

Hans Asplund

Dina Johansson

Sammanfattning

Magistert uppsats i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Externredovisning och företagsanalys, Höstterminen 2009

Författare: Hans Asplund och Dina Johansson

Handledare: Thomas Polesie

Titel: Delårsrapporter – osäkerheter och bedömningar i praktiken

Bakgrund och problem: Kapitalmarknadens utveckling och ett förändrat regelverk ställer krav på företagens informationsgivning. När och hur information lämnas har varit föremål för omfattande diskussioner. Däremot är de flesta överens om att en viss formaliserad finansiell rapportering behövs, vilket i sin tur innebär att oberoende studier har betydelse.

Syfte: Att belysa problematiken kring delårsrapporters utformning och innehåll genom att undersöka användandet av förenklade modeller och hanteringen av upplysningar om gjorda bedömningar, samt genom en undersökning av upplysningar om väsentliga händelser och en diskussion om de faktorer som ligger bakom företagens val.

Perspektiv: Denna uppsats bygger på en undersökning av svenska företag noterade på NASDAQ OMX Nordic som följer IFRS. De företag vars moderbolags säte är utanför EU ingår därmed inte i undersökningen. Begreppet *osäkerhet* används i meningen osäkerheter förknippade med värderingsmodeller.

Metod: Studiens empiriska material bygger på en fallstudie där tre företags finansiella rapporter för perioden 2007 – 2008 granskas samt en elektronisk enkätundersökning omfattande samtliga svenska företag noterade på NASDAQ OMX Nordic. Undersökningens resultat diskuteras, som en del av studiens analysprocess, med en utomstående redovisningsexpert.

Resultat och slutsatser: Studien visar på en potentiell möjlighet för företag att använda förenklade bedömningar i högre grad. Dessutom kan företagen bli bättre på att lämna upplysningar i delårsrapporter om de förenklingar som görs. Företagen behöver en tydlig strategi för sin delårsrapportering inkluderande dels överväganden om vilken information som är relevant och dels vilka reella förenklingar som är möjliga. IFRS är i grunden principbaserat och ger ett visst utrymme att företagsanpassa den finansiella rapporteringen. I praktiken råder dock en hög grad av homogenitet mellan såväl branscher som segment, även om större företag tenderar att lämna något fler upplysningar. En tänkbar orsak, som framhålls i uppsatsen, är institutionalisering av företag. Speciellt diskuteras detta utifrån olika former av isomorfa beteenden. Ett svagt samband mellan lönsamhet och ambitionen att lämna upplysningar kan även påvisas, där lönsamma företag har en benägenhet att vara något mer öppna i sin informationsgivning. Det råder en osäkerhet i vad IFRS innebär i praktiken och marknadens värderingar av företagen tenderar att hämma företagets strävan till självständiga beslut.

Förslag till fortsatta studier: En studie inriktad på att empiriskt undersöka kvalitativa aspekter av delårsrapporteringen, där exempelvis företagens egen syn på delårsrapporter studeras, kan anses vara intressant. En alternativ studie kan utgå från tesen att det finns ett samband mellan företagets lönsamhet och dess benägenhet att lämna upplysningar.

Nyckelord: bedömningar, delårsrapporter, IFRS, institutionell, isomorfism, osäkerheter, upplysningar

Innehållsförteckning

INLEDNING

BAKGRUND	5
PROBLEMDISKUSSION	5
PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE	6
PERSPEKTIV	6
CENTRALA BEGREPP	6
METODDISKUSSION	6
TIDIGARE STUDIER	9
DISPOSITION	9
BETECKNINGAR	10
FIGURFÖRTECKNING	11

BLOCK 1 – NORMER OCH TEORIER

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	12
NORMERING ENLIGT IFRS	14

BLOCK 2 – FALLSTUDIE

MÅL	19
METOD	19
UNDERSÖKNINGSOBJEKT	19
TILLVÄGAGÅNGSSÅTT	20
FÖRETAGSPRESENTATION	21
UPPLYSNINGAR I PRAKTIKEN	24

BLOCK 3 – FÖRETAGSENKÄT

MÅL	29
METOD	29
POPULATION OCH RAM	29
FRÅGEBATTERI	30
WEBBENKÄT	31
SVARSBEARBETNING	34

BLOCK 4 – ANALYTISK DISKUSSION

INLEDANDE DISKUSSION	45
OSÄKERHETER OCH BEDÖMNINGAR	45

AVSLUTNING

DISKUSSION AV UPPSATSENS RESULTAT	55
SJÄLVKRITIK	56
FÖRSLAG TILL FORTSATTAS STUDIER	57
FÖRFATTARNAS EGNA REFLEXIONER	57
KÄLLFÖRTECKNING	58

BILAGA I – RAM: THE NORDIC LIST

BILAGA II – FÖRETAGSENKÄT

BILAGA III – FREKVENSTABELLER

I inledningen ges en bakgrund till ämnet, området problematiseras och ett antal frågeställningar presenteras. Studiens problemformulering och syfte anges, avgränsningar görs, begrepp förklaras och definitioner görs. Ett metodavsnitt där studiens vetenskapliga och metodiska angreppssätt diskuteras. Avslutningsvis visas uppsatsens disposition.

Bakgrund

Eftersom syftet med den finansiella rapporteringen är att tillgodose marknaden med information är det rimligt att anta att de upplysningar som ges under ett räkenskapsår kan få en påverkan på de prognoser som investerare gör. Utvecklingen av de finansiella marknaderna har inneburit ökade förväntningar på utformningen av delårsrapporter.¹ Ur ett företagsperspektiv handlar det om att överväga vilken information som ska lämnas och när den ska lämnas för att tillgodose detta informationsbehov. IFRS ställer vissa krav på minimiinformation i delårsrapporterna. Utöver detta kan företagen alltså ha egna incitament att redovisa frivillig information i delårsrapporterna, syftande till att attrahera riskvilligt kapital. Eller som professor Thomas Polesie har uttryckt det ...

Normerna anger hur något skall vara. Praxis kan förhålla sig till dem, men har en märklig tendens att gå sina egna vägar.

Lind & Schuster (2004)

Problemdiskussion

Den utveckling som lett fram till det befintliga kravet på delårsrapportering leder till ett antal frågeställningar. Vad innebär en kvalitativ delårsrapportering? Vilka möjligheter till förenklade bedömningar finns? Hur hanteras information om förenklingar och väsentliga händelser i delårsrapporterna?

Tre begrepp som kan användas för att beskriva det komplexa sambandet som avgör hur delårsrapporteringen ser ut kan vara *norm*, *praxis* och *aktör*. Inom redovisningsområdet har en normgivare, mer än någon annan, kommit att få inflytande under det senaste decenniet, nämligen *International Accounting Standards Board* (IASB). IASB:s normgivning kompletterad med legala och andra avtalsliknande förhållanden ska sedermera uttolkas och tillämpas i praktiken, något vi kallar praxis. En intressant frågeställning är hur denna praxis utvecklas. Den aktör vi fokuserar på i denna studie är företaget. Det har presenterats ett stort antal undersökningar som hävdar att mängden upplysningar inte nödvändigtvis innebär ett mått på kvalitet. Det har även noterats att hela näringslivssektorer, såväl branschtillhörighet som företagets storlek, tenderar att ha en gemensam syn på omfattningen av upplysningar i finansiella rapporter.² Detta reser ett antal nya frågeställningar. Finns det några skillnader mellan hur olika företag upprättar sina delårsrapporter? Vad beror eventuella homogeniteter på?

En annan aspekt som förekommer i debatten är huruvida lönsamhet påverkar företagets vilja att lämna upplysningar i den finansiella rapporteringen. Kan framgångsrika företag med ett inarbetat förtroendekapital vara mindre känsliga för negativa händelser och därmed inte riskera sin framgång i samma grad som mindre framgångsrika företag. Omvänt kan det antas fin-

¹ Malmqvist, 1999

² Beretta & Bozzolan, 2004

nas en större förväntan på mindre lönsamma företag att vara transparenta för att därmed skapa det förtroende som krävs.

Problemformulering och syfte

I denna uppsats studerar vi, med utgångspunkt i de ovan nämnda frågeställningarna, utformningen av delårsrapporter. Vår fokus är företagens användning av upplysningar om osäkerheter och bedömningar. Framställningens huvudtema uttrycks som:

Hur hanteras kraven på upplysningar i företagens delårsrapporter?

Företagen som åsyftas är svenska företag som följer IFRS och därmed de upplysningskrav som finns i regelverket. Frågan om vad en delårsrapport ska innehålla är något oklar. IFRS, som principbaserat regelverk, ger ingen konkret vägledning och det är oklart huruvida det finns någon etablerad praxis. Syftet med uppsatsen är att belysa denna problematik genom:

- att** undersöka i vilken utsträckning förenklade modeller används
- att** studera hur upplysningar om gjorda bedömningar hanteras
- att** studera hur information om väsentliga händelser lämnas
- att** diskutera rimliga faktorer som ligger bakom företagens val

Perspektiv

De för studien utvalda objekten är samtliga svenska företag noterade på NASDAQ OMX Nordic som följer IFRS. Detta innebär att företag vars moderbolags säte är utanför EU inte ingår i undersökningen. I denna studie väljer vi att använda begreppet *osäkerhet* i meningen osäkerheter förknippade med värderingsmodeller och därmed bortser vi ifrån omvärlds-, verksamhets- och finansiella risker.

Centrala begrepp

Det övergripande begreppet *finansiell rapport* inkluderar dels den obligatoriska årsredovisningen dels de delårsrapporter som upprättas under ett räkenskapsår. Företag som är noterade på NASDAQ OMX Stockholm ska, i enlighet med noteringsavtalet, upprätta en delårsrapport varje kvartal, dessa benämns även kvartalsrapporter. Begreppet *segment* används i betydelsen företagsstorlek. Vi tillämpar samma segmentindelning som NASDAQ OMX. I avsnittet som berör standarder har vi i första hand utgått från den svenska versionen av EU antagna IFRS, i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002. Därutöver finns det i framställningen hänvisningar till det av normgivaren, *International Accounting Standards Board*, utgivna referensverket *International Financial Reporting Standards (IFRSs) 2009*. Speciellt berör det vissa kompletterande och förklarande delar som sammanfattas i *Basis for Conclusions* samt i appendix till vissa standarder.

Metoddiskussion

Denna framställning intar en fenomenologisk grundhållning, där de enskilda studieobjektens förmedlade budskap, upplevelser och föreställningar antas vara en realistisk skildring av verkligheten. Den information som de enskilda studieobjekten förmedlar betraktas som sanning såsom objektet uppfattar den. Fallstudiet är ett exempel på metodik som utvecklats inom den-

na tradition. Fenomenologiska studier grundar sin analys genom tolkningar och genom att söka förståelse av de förmedlade upplevelserna vid den efterföljande utvärderingen.¹

Metodval

Studiens empiriska material har sin grund i de studerade objektens, företag eller individers, egna upplevelser och erfarenheter. Teorier spelar en framträdande roll i analysen i denna studie, där syftet inte är att skapa en fördjupad teori utan snarare att skapa förståelse baserat på empirin. Ett deduktivt angreppssätt tar sin utgångspunkt i befintliga teorier. Utifrån dessa teorier formuleras antaganden. Den efterföljande analysen syftar till att verifiera dessa antaganden genom den empiriska framställningen. Om de gjorda antagandena grundar sig på vedertagna teorier kommer en alltmer omfattande förståelse att formas.² Studien får därmed anses vara av viss deduktiv karaktär.

Tillvägagångssätt

Beroende på syftet med en studie kan olika tillvägagångssätt användas. Om utgångspunkten är en djupare förståelse talas det om kvalitativa metoder medan sökandet efter generaliserbara slutsatser innebär en kvantitativ ansats. Fördelen med ett kvantitativt angreppssätt är den systematiska datainsamlingen och de fördelar bruket av statistiska metoder kan innebära vid analys.³ Det är därmed syftet med undersökningen som i mångt och mycket avgör angreppssätt, generaliserade slutsatser utifrån resultatet eller en fördjupad förståelse av ett fenomen.⁴ I denna studie tillämpas en kombination av dessa två angreppssätt. Vi utgår från vedertagna teorier och en allmänt accepterad normgivning. I studiens empiriska avsnitt finns ytterliggare beskrivningar av vilken metodik som tillämpats. I studien ingår ett kvantitativt inslag, i form av en enkätundersökning, analysen är emellertid av en kvalitativ natur. I analysavsnittet beskrivs ett förhållandevis komplext sammanhang, studien får därmed en tydlig kvalitativ karaktär.

Datainsamling

Valet av metod för datainsamling är avhängd den bedömning som görs utifrån vilken av metoderna som bäst uppfyller studiens frågeställning under restriktionerna tillgänglig tid och disponibla resurser.⁵ Denna studie bygger därmed på både primär- och sekundärkällor. Primärdata har insamlats genom en enkätundersökning av svenska företag noterade på NASDAQ OMX Stockholm. Undersökningen har genomförts elektroniskt med hjälp av en för detta ändamål skapad hemsida. Utöver primärdata har vi använt oss av sekundärinformation från offentliga källor, i form av företagens finansiella rapporter. Informationsinsamlingen, från företagens finansiella rapporter, har i huvudsak skett inom ramen för en fallstudie. Teoriavsnittet bygger på normativa källor samt facklitteratur och vetenskapliga artiklar. Detta avsnitt syftar till att sammanställa teorier och fakta om problemområdet och ligger till grund för såväl empiri- som analysblocken.

Analytisk diskussion

Studiens empiriska material diskuteras i blocket *analytisk diskussion*. En utomstående expert, Thomas Hultman, har deltagit i en diskussion av undersökningens resultat. Hans kommentarer och synpunkter har bekräftat i mångt och mycket våra egna teser samtidigt som hans praktiska

¹ Wallén, 1996

² Wallén, 1996

³ Holme & Solvang, 1997

⁴ Ejlertsson, 2005

⁵ Patel & Davidson, 2003

erfarenhet har hjälpt oss att se frågorna i ett större sammanhang. Enligt överenskommelse med vår samtalspartner kommer hans bidrag i studien att inkorporeras i vår egen analys, utan speciella referenser.

Tillförlitlighet

I vetenskapliga sammanhang brukar en undersöknings tillförlitlighet beskrivas med de två begreppen *validitet* och *reliabilitet*. Kvaliteten på en studie avgörs i stor utsträckning på att de båda måtten är tillräckligt goda.¹ Med validitet menas att undersökningen verkligen utreder det som den påstår sig göra.² Kvalitativa studier innebär en större närhet till informationskällan och ses därför som mindre problematiska avseende validitet i jämförelse med kvantitativa undersökningar. Vid ett kvalitativt angreppssätt finns det emellertid en risk för misstolkningar av informationen.³ För att säkerställa en högre validitet i studien har vi genomfört en kompletterande intervju med redovisningsexperten Thomas Hultman som besitter en bred branschkompetens.

Ett tillvägagångssätt som ger samma resultat oberoende av vem som genomför undersökning, och under vilken omständighet denna sker, har god reliabilitet. Kvalitativa undersökningar, som bygger på tolkningar, betraktas därmed ofta som mindre reliabla.⁴ Ett sätt att öka studiens tillförlitlighet har varit att kombinera flera angreppssätt, *triangulering*. Triangulering innebär en kombination av olika metoder vid informationsinsamling och analys för att undersöka en och samma företeelse.⁵ Om metoderna ömsesidigt stärker varandra kan vi förutsätta en högre tillförlitlighet. Det finns olika strategier för triangulering. Vi har valt att kombinera de kvalitativa och kvantitativa angreppssätten på så sätt att en fallstudie av tre företag genomförts som en förundersökning inför den större enkätundersökningen. Därmed skapas ytterligare förståelse av fenomenet och en empirisk grund byggs upp för den efterföljande undersökningen.⁶

Källkritik

Vår kritiska inställning till urval av informationskällor bygger på en granskning av dess validitet, reliabilitet och relevans. En källa betraktas valid om den verkligen behandlar vad den utlovat, reliabel om den saknar systematiska felvariationer och relevant om den är väsentlig för ämnet.⁷ De informationskällor som använts i den teoretiska referensramen har kvalitetsprövats och kritiskt valts ut, därmed kan de betraktas som tillförlitliga. Källmaterialet omfattar de frågeställningar som ligger inom ramen för studien och bör därför anses som relevant. Användningen av ett kvalitativt tillvägagångssätt vid datainsamling innebär en tolkning av källans innehåll och medför därmed alltid en viss risk för missuppfattning. Detta kan orsaka felaktighet vid analys och slutsatser. För att minska risken och förbättra trovärdigheten har båda författarna deltagit i bearbetningen av det empiriska materialet. Den kvantitativa delen av studien vilar på informanternas svar och därmed på informantens verklighetsuppfattning och samlade erfarenheter. Utifrån vår grundhållning menar vi att respekten för informantens kompetens för studiens problemområde bidrar till dess tillförlitlighet och därmed till källornas relevans.

¹ Patel & Davidson, 2003

² Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001

³ Holme & Solvang, 1997

⁴ Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001

⁵ Merriam, 1994

⁶ Holme & Solvang, 1997

⁷ Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001

Tidigare studier

Det har genomförts ett stort antal studier kring upplysningar i finansiella rapporter under de senaste åren på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Jeppsson och Strauss studerar förändringar i årsredovisningar hos 60 företag inom hälsovårds- och industrisektorerna mellan 2005 och 2006 avseende upplysningar om källor till osäkerhet i uppskattningar.¹ Författarna konstaterar att 33 procent av företagen inom hälsovårdssektorn och 41 procent av industriföretagen har förändrat sin redovisning i enlighet med IAS 1 men att det fortfarande kvarstår brister i upplysningarna. En annan studie bygger på en undersökning av 109 årsredovisningar inom industri- och finansbranschen.² Ericsson och Kullberg studerar i vilken omfattning och var i årsredovisningarna upplysningar avseende bedömningar och källor till osäkerheter görs samt redogör för skillnader mellan företagen och branscherna. Där noteras en väsentlig skillnad mellan branscherna, industribranschen dominerar både avseende antalet upplysningsområden och omfattningen av upplysningarna. Detta ska dock inte tolkas, enligt författarna, som att företag behöver uppfylla kraven trots att de har lämnat större mängd upplysningar. Författarna konstaterar vidare att företag som ingår i Large Cap segmentet lämnar upplysningar om fler områden än övriga segment. En tänkbar förklaring kan vara att större företag är mer utsatta för granskning och har större resurser.

Forslund och Lundberg undersöker, i en kvalitativ studie, tillförlitligheten i börsbolagens delårsrapporter.³ Orsaken till fokuseringen på delårsrapporter är att dessa framstår som alltmer betydelsefulla. Arbetet bygger på sammanlagt 16 intervjuer med företag, revisorer och analytiker. Enligt studien anser samtliga respondenter att tillförlitligheten i delårsrapporterna överlag är god och att tillförlitlighet kan skapas genom god intern kontroll, goda rutiner och kontinuitet. En av frågorna som diskuteras i studien är hur företag avgör vilka händelser som är väsentliga för användarna och därmed ska upplysas om i delårsrapporter. Det noteras att vissa företag har fastställda rutiner för att bestämma en posts väsentlighet och att bedömningarna ofta är analytiska. Det framgår av studien att pressmeddelanden används för att kommunicera väsentlig information innan delårsrapporten kommer ut.

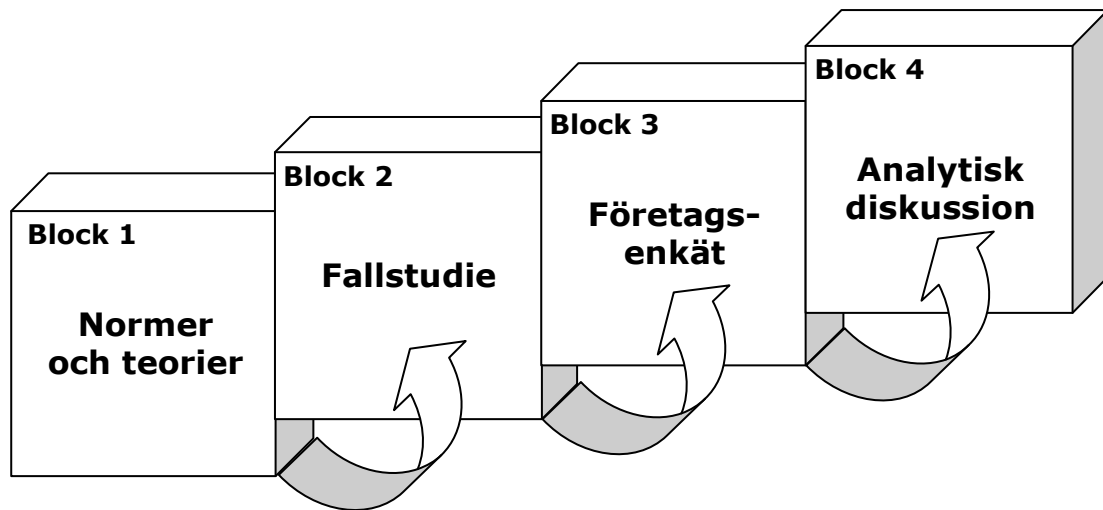
Disposition

Uppsatsen består av fyra block: en teoretisk översikt, en fallstudie, en enkätundersökning och slutligen en analyserande diskussion. I det första blocket presenteras teorier som försöker förklara beteenden och orsaker. En översiktlig genomgång av det regelverk som styr företagets delårsrapportering, IFRS görs. Denna del avslutas med att vi identifierar ett antal områden där det finns möjlighet att förenkla i delårsrapporteringen. Block 2 består av en deskriptiv förstudie, utformad som fallstudie, där tre företag som representerar olika segment inom råvaruindustrin undersöks. I det tredje blocket presenteras den internetbaserade undersökningen som genomförts bland företag noterade på NASDAQ OMX Stockholm. Blocket inleds med en genomgång av undersökningsmetodiken och följs därefter av analys av bortfall, presentation av resultatet med kommentarer. Framställningen avslutas med en diskussion av studiens resultat. Uppsatsens disposition framgår av figur 1.

¹ Jeppsson & Strauss, 2007

² Ericsson & Kullberg, 2008

³ Forslund & Lundberg, 2007

Figur 1 – Studiens ingående delar

Beteckningar

EU	Europeiska Unionen
CFO	Chief Financial Officer
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	International Financial Reporting Standard
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Figurförteckning

Figur 1 – Studiens ingående delar.....	10
Figur 2 – Fyrkantsmodellen.....	21
Figur 3 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008.....	22
Figur 4 – Offentliggöranden av Holmens finansiella rapporter.....	22
Figur 5 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008.....	23
Figur 6 – Offentliggöranden av Billeruds finansiella rapporter.....	23
Figur 7 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008.....	24
Figur 8 – Offentliggöranden av Rottneros finansiella rapporter.....	24
Figur 9 – Inbjudan till undersökningen.....	32
Figur 10 – Allmänt E-postmeddelande.....	32
Figur 11 – Informationstext på studiens hemsida.....	33
Figur 12 – Svarsfrekvensen fördelad på de olika segmenten.....	34
Figur 13 – En tankemodell om sambanden mellan normer och praxis.....	45
Figur 14 – Omfattningen av förenklingar i olika segment.....	48
Figur 15 – Omfattningen av förenklingar i olika branscher.....	49
Figur 16 – Hantering av upplysningar om väsentliga händelser i olika segment.....	50
Figur 17 – Hantering av upplysningar om väsentliga händelser i olika branscher.....	51
Figur 18 – Omfattningen av upplysningar i relation till lönsamhet.....	52
Figur 19 – Förekomst av upplysningar i relation till lönsamhet.....	52
Figur 20 – Förenklade modeller skapar ett behov av upplysningar.....	56
Tabell 1 – Upplysningar i företagets rapportering.....	25
Tabell 2 – Den teoretiska ramen fördelat på segment och sektorer.....	30
Tabell 3 – Svarsfrekvens fördelade på segment och sektorer.....	35
Tabell 4 – Bortfallsanalys.....	35
Tabell 5 – Företagens användning av förenklade värderingsmodeller vid delårsrapportering.....	47

Block 1 – Normer och teorier

I detta block presenteras uppsatsens teoretiska referensram. Inledningsvis redogörs för de teoriområden som är utgångspunkten i den analyserande diskussionen som följer längre fram i uppsatsen. Senare följer ett avsnitt om den normering som IFRS har på för studien relevanta områden. Blocket avslutas med ett antal exempel på redovisningsområden som kan förenklas vid delårsrapportering.

Teoretiska utgångspunkter

De finansiella rapporterna kan utformas på olika sätt beroende på vem som betraktas som mottagare av informationen. Klassisk företagsekonomisk teori brukar betrakta en mängd intressenter till företaget: investerare, anställda, långivare, leverantörer, kunder, myndigheter och olika intressentgrupper i samhället.¹ En utgångspunkt i IASB:s normgivning är dock att en av dessa grupper, nämligen investerare ska utgöra den viktigaste vid utformningen av de finansiella rapporterna.² EU förtydligar IASB:s målsättning genom att uttryckligen hävda att det är behovet hos investerare som i första hand ska tillgodoses vid utformningen av de finansiella rapporterna.³

Institutionell teori

Under 1950-talet växte strategibegreppet fram som en förklaringsmodell för ett företags beteende och utveckling. Den hittills så förhärskade synen på företaget som en rationell struktur ifrågasattes till förmån för tankar där företaget anses vara utsatt för såväl extern som intern påverkan och anpassning blir en förutsättning för överlevnad. Sett över tid kan detta fenomen sägas vara en form av institutionalisering.⁴ Ett sätt att betrakta normalitet är att det skapas av människors gemensamma föreställningar om verkligheten. I den institutionella teorin betraktas detta som en institution och framväxten av densamma som skapandet av en institution. En vanlig förklaring bakom framväxten av institutioner är det grundläggande mänskliga behovet av ordning och reda.⁵

Senare forskning har försökt att förklara varför många företag i praktiken uppträder likartat, uppvisar liknande strukturer och en hög grad av homogenitet. Det hävdas att konkurrens och effektivitetssträvanden många gånger är mindre betydelsefulla som drivkrafter bakom exempelvis organisationsförändringar.⁶ Vad är det då som får företag att skapa strukturer som både upprätthålls över tid och dessutom tenderar att allt mer likna de som redan finns i andra företag inom samma bransch? I stället för att skapa rationellt formella strukturer ägnar företagen sig i hög utsträckning åt att söka anpassa sig till rådande praxis, institutionaliserade regler. En förklaring till detta fenomen är att när företagen följer ett visst handlande och skapar vissa strukturer uppfattas det som rationellt av omgivningen, därmed uppnår företaget en form av legitimitet.⁷ Den kanske mest spridda förklaringen till denna institutionella likriktning brukar i litteraturen beskrivas som en ömsesidig typifiering av vanemässiga handlingar av olika typer

¹ Cyert & March, 1963

² IASB:s föreställningsram, punkt 10

³ EU:s webbportal

⁴ Selznick, 1957

⁵ Berger & Luckman, 1966

⁶ Powell & DiMaggio, 1983

⁷ Meyer & Rowan, 1977

av aktörer. Detta innebär att vissa egenskaper får företräde framför andra, det typiska uppträder inte bara i själva handlingen utan beror också på vilka som utför handlingarna. Dessa typifieringar bidrar både till kontinuitet och till förutsägbarhet.¹

I ett grundläggande resonemang inom den nyinstitutionella teorin antas att ett upprepat beteende eller handlande många gånger sker oreflekterat och rutinmässigt. Därmed kan en institution även sägas uppstå genom en beskrivning av vanemässiga beteenden och handlingar. Den företeelse som innebär att vissa egenskaper, beteenden och handlingar kommer att dominera över andra brukar betecknas isomorfism. Denna homogeniseringsprocess eller strävan mot likformighet är för många ett sätt att överleva men kan även vara en strategi för att bygga framgång på. Litteraturen talar om tre olika drivkrafter bakom isomorfism, nämligen som tvingande, imiterande och slutligen normativ. Fenomenet tvingande isomorfism uppkommer när företag uppträder på ett likartat sätt på grund av yttre påtryckningar, vanligtvis när en inflytelsefull intressegrupp påtvingar ett enskilt företag regler eller krav. En imiterande isomorfism innebär att ett företag, medvetet och frivilligt, tar efter ett framgångsrikt företags koncept eller teknologi. Detta har två stora fördelar, dels minskar företagets osäkerhet och risker då en etablerad lösning tillämpas och dels kan det innebära att företaget uppnår legitimitet genom sitt handlande. Med normativ isomorfism avses det fenomen som följer av att individerna i företaget påverkar företaget genom sina gemensamma värderingar och synsätt. Företag med starka professioner bidrar med all sannolikhet till en hög grad av normativ isomorfism.²

Principaler och agenter

Enligt IASB är det företagsledningen som har ansvaret för utformningen av de finansiella rapporterna. Speciellt menar IASB att ledningen har att ta ställning till vilken ytterliggare, så kallad frivillig information, som ska lämnas.³ Behovet av upplysningar brukar motiveras utifrån det faktum att det råder en informationsobalans mellan företagsledning och användare av de finansiella rapporterna. Där företagsledningen förutsätts förfoga över informationen medan användarna har ett behov av den. Eftersom det är företagsledningen som till syende och sist avgör vilka upplysningar som ska lämnas uppstår det alltid en diskussion om vilka incitament ledningen kan tänkas ha för att lämna eller utelämna viss information.⁴ Det har genomförts ett flertal studier om hur en företagsledning väljer att lämna information. Det har bland annat påvisats att negativ information tenderar att avslöjas senare i jämförelse med positiv sådan.⁵ En tänkbar förklaring till detta är de starka incitament som ledningen har att framstå som framgångsrik, därmed vägs personliga karriärer in i dessa beslut. Företagsledningen kan välja att lämna ofördelaktig information i samband med att viktiga positiva inslag presenteras. Syftet är att flytta fokus från det som uppfattas som ofördelaktigt till det fördelaktiga.⁶ Denna asymmetri avseende informationsutgivning kan i vissa fall även förklaras med frågan om belöningar för ledningen. De flesta belöningsystem belönar ledningen när företaget har framgång. Därmed skapas incitament för ledningen att visa på framgång och sprida information som tyder på framgång.

En utbredd teori som sätter relationen ägare och företagsledning i fokus är den så kallade agent principal teorin. Relationen betraktas här som ett kontrakt mellan dessa och ett grundläggande antagande om att båda parter försöker maximera sitt eget utbyte av relationen.

¹ Berger & Luckman, 1966

² Powell & DiMaggio, 1983

³ IASB:s föreställningsram, punkt 11

⁴ Healy & Palepu, 2001

⁵ Kothari, 2009

⁶ Nagar, 1999

Ägarna, i egenskap av principal, försöker skapa både kontroll av och incitament för ledningen (agenten) att agera i ägarnas (principalens) intresse. Kostnaden för att åstadkomma detta brukar benämnas agentkostnader.¹ Utifrån företagsledningens perspektiv kan detta synsätt användas för att studera ledningens incitament för att lämna kvalitativa upplysningar i finansiella rapporter. Arten av upplysningar kan vara ett sätt att minska det informationsövertag som företagsledningen (agenten) har till förmån för ägarna (principalen).² Företagsledningens incitament för att minska denna informationsasymmetri kan vara att få tillgång till kapital och minska riskpremien, därmed reducerade kapitalkostnader för företaget.³ När EU antog nya regler för den finansiella rapporteringen, för företag verksamma på någon av EU:s kapitalmarknadsplatser, var syftet att öka kvaliteten på rapporteringen. Ett bakomliggande antagande är just att en starkt marknadseffektivitet leder till minskade kapitalkostnader för företagen.⁴

Normering enligt IFRS

Idag är den svenska normeringsprocessen starkt påverkad av den internationella utvecklingen, såsom den beskrivs av *International Accounting Standards Board* (IASB).⁵ För de allra största företagen är dessutom *International Financial Reporting Standard* (IFRS) lagstadgad genom den EU förordning som antogs 2002 och började gälla 2005. Syftet med förordningen är att samtliga företag med säte inom EU och vars aktier är föremål för handel på en reglerad marknad ska utforma sina koncernredovisningar på ett enhetligt sätt.⁶ Anledningen till att den Europeiska unionen väljer att tillämpa en enhetlig internationell redovisningsstandard är att en harmoniserad finansiell information antas leda till ett ökat förtroende för de finansmarknaderna och underlätta en internationell handel. Enhetligheten förväntas leda till förbättrad jämförbarhet och tillförsäkra en högre grad av insyn. När unionen framhåller betydelsen av effektiva kapitalmarknader är det ett naturligt steg i en strävan efter en fungerande och ändamålsenliga inre marknad.⁷

Redovisningsprinciper

Ett övergripande syfte med den ekonomiska rapporteringen är att den ska ge en *rättvisande bild* av företagets finansiella ställning, finansiella resultat och kassaflöden. Att upprätta de finansiella rapporterna i enlighet med IFRS, eventuellt kompletterat med ytterligare upplysningar, förutsätts ge denna rättvisande bild.⁸ En fullständig finansiell rapport ska, förutom de angivna rapporterna, innehålla upplysningar om väsentliga redovisningsprinciper och annan förklarande information.⁹ Med redovisningsprinciper avses de värderingsgrunder som används vid upprättande och utformning av rapporterna men även andra förekommande principer som är väsentliga för att skapa förståelse.¹⁰ En värderingsgrund kan antingen vara en fastställd princip eller den sedvänja, regel eller praxis som tillämpas.¹¹ En speciell typ av upplysningar handlar om de bedömningar som företagsledningen gör i samband med tillämpningen av de

¹ Jensen och Meckling, 1976

² Bauwhede & Willekens, 2008

³ Linsley & Shrivs, 2005

⁴ SOU 2003:71

⁵ Marton et al, 2008

⁶ SOU 2003:71

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002

⁸ IAS 1, punkt 15

⁹ IAS 1, punkt 5

¹⁰ IAS 1, punkt 117

¹¹ IAS 8, punkt 5

angivna redovisningsprinciperna. Upplysningar förväntas förekomma avseende de bedömningar som innebär en signifikant inverkan på de finansiella rapporterna.¹ Normgivarens intentioner är att såväl öka förståelsen hos användarna av rapporterna som att underlätta vid jämförelser mellan olika företag.² Standarden anger att dessa upplysningar antingen kan lämnas i anslutning till sammanställningen över redovisningsprinciper eller i någon annan not.

Osäkerhet i uppskattningar

I begreppet annan förklarande information ingår en beskrivning av tänkbara orsaker till osäkerhet i gjorda uppskattningar. Det framgår explicit av standarden att sådana osäkerheter kan vara antaganden som görs om framtiden och uppskattningar som görs i samband med rapportperiodens slut. Osäkerhet i uppskattningar förekommer om det finns en betydande risk att företagets ställning kan komma att förändras under nästkommande räkenskapsår. När det förekommer osäkerhet i uppskattningar förväntas mer omfattande upplysningar om den berörda tillgången eller skulden, exempelvis angående dess karaktär och redovisade värde.³ Normgivaren har medvetet valt att inte ge några ytterligare riktlinjer om sådana upplysningar då de anses vara företagsspecifika till sin natur. Däremot understryks vikten av att en tidshorisont längre än ett år inte är önskvärd för sådana upplysningar då de riskerar att minska informationens relevans.⁴

Väsentlighet och kvartalsrapporter

Enligt kapitel 16 i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska svenska företag vars aktier är föremål för handel på en reglerad marknad upprätta minst två delårsrapporter under ett räkenskapsår. För företag noterade på NASDAQ OMX Stockholm ställs ytterligare krav på rapporteringen i det så kallade noteringsavtalet. Där framgår att ett företag ska upprätta fyra delårsrapporter, så kallade kvartalsrapporter, per räkenskapsår.⁵ Innehållet i delårsrapporterna regleras av IFRS och specifikt av IAS 34. Här framkommer bland annat att innehållskravet på en delårsrapport är lägre ställt än vad fallet är för en årsredovisning. Detta uttrycker standarden som att en avvägning i väsentlighet, baserat på vilka finansiella händelser som är aktuella för delårsperioden.⁶ Innebörden av väsentlig information diskuteras bland annat i IAS 1 som sådan information som om den utelämnas eller redovisas på ett felaktigt sätt kan komma att påverka användbarheten för beslut.⁷ Därmed är begreppet nära kopplat till en av redovisningens mest grundläggande kvalitativa egenskaper, nämligen relevansbegreppet.

Faktorer som snabbhet i rapportering, beaktande av kostnad för att sammanställa och upprätta information samt undvikande av upprepningar av tidigare lämnad information kan även åberopas som skäl för en minskad informationsmängd i jämförelse med vad som krävs i en årsredovisning.⁸ Detta innebär att värderingar i delårsrapporter tenderar att än mer baseras på uppskattningar och bedömningar än vad fallet är i årsredovisningar.⁹ Detta medför att det i första hand är information om händelser och omständigheter som uppstått under rapportperioden som tillsammans med den senaste årsredovisningen ska ge en rättvisande bild av företaget.

¹ IAS 1, punkt 122

² Basis for Conclusions on IAS 1, punkt 77

³ IAS 1, punkt 125

⁴ Basis for Conclusions on IAS 1, punkt 84

⁵ Malmqvist, 1999

⁶ IAS 34, punkt 23

⁷ IAS 1, punkt 23

⁸ IAS 34, punkt 6

⁹ IAS 34, punkt 23

Det är tydligt att normgivaren avser sådana upplysningar som kan bidra till ökad förståelse för företagets finansiella ställning och utveckling. Därför kan mindre kompletteringar av den senaste årsredovisningens upplysningar förbises till förmån för sådana upplysningar om händelser och transaktioner som kan anses vara väsentliga för att förstå företagets aktuella utveckling.¹ Det finns å ena sidan ett krav på att lämna sådan information som kan anses vara relevant, användbar för beslut, å andra sidan tillåter standarden ett ökat inslag av bedömningar och uppskattningar jämfört med vad som görs i årsrapporter. Detta ställer krav på såväl användare och företagsledning vid hanteringen av delårsrapporter. Ledningen har att göra en bedömning av vad som är väsentligt, vilka poster som ska redovisas och vilka upplysningar som ska lämnas, medan användarna måste vara medvetna om de begränsningar som upprättande av delårsrapporter innebär.²

Redovisning och värdering

Det finns ett antal centrala principer som gäller vid upprättande av delårsrapporter.³ Huvudregeln är att upprättandet av delårsrapporter inte ska påverka den efterkommande årsrapporten. Med detta menas att den värdering som görs vid upprättandet av årsrapporten ska ske oberoende av de antaganden som tidigare gjorts i delårsperioderna. Det finns två viktiga undantag från denna regel, nämligen förbudet att återföra en, i tidigare delårsperiod, redovisad nedskrivning med avseende på dels goodwill och dels investeringar antingen i ett egenkapitalinstrument eller i en finansiell tillgång som redovisats till anskaffningsvärde.⁴ Vidare anges det explicit att samma redovisningsprinciper ska tillämpas vid upprättande av delårsrapporter som i den efterföljande årsredovisningen. Vid byte av redovisningsprincip ska den redovisningsprincip som kommer att tillämpas i efterföljande årsredovisning även tillämpas i kommande delårsrapporter. Även om det finns möjlighet att byta redovisningsprincip så måste de grundläggande kriterierna på en tillgång, skuld, intäkt och kostnad vara uppfyllda för att en post ska kunna inkluderas i de finansiella rapporterna.⁵ Om redovisningsprinciperna är givna så innebär det inte att samma uppskattningar nödvändigtvis kommer att göras i de olika delårsperioderna.⁶ I en delårsrapport bygger informationen på vad som finns tillgängligt vid rapporttidpunkten ifråga. Därmed kan en delårsrapport inkludera förändrade uppskattningar av, i tidigare delårsrapporter, redovisade uppgifter.⁷ Det framhålls att de värderingsmetoder som väljs ska vara utformade så att informationen är tillförlitlig.⁸

Uppskattningar och bedömningar

IASB har tagit upp ett antal områden och exempel på hur ett företag kan förenkla förfarandet med att upprätta delårsrapporter. Varje finansiell rapport innehåller ett stort inslag av uppskattningar och bedömningar. I någon mening kan förenklade värderingsmodeller innebära att ett ännu större inslag av uppskattningar och bedömningar införs vid upprättande av delårsrapporter.⁹

¹ IAS 34, punkt 15

² IAS 34, punkt 25

³ IAS 34, punkt 28

⁴ IFRIC 10, punkt 8

⁵ IAS 34, punkt 31

⁶ IAS 34, punkt 29

⁷ IAS 34, punkt 36

⁸ IAS 34, punkt 41

⁹ IAS 34, punkt 41

Klassificering av balansposter: Beroende på en tillgångs och skulds användning i företaget ska den klassificeras som antingen kort- eller långfristig sådan.¹ En mindre noggrann klassificering av tillgångar respektive skulder kan dock göras vid delårsrapportering.²

Varulager: En fullständig inventering och värdering av varulager är inte nödvändigt. Ett varulager kan exempelvis uppskattas genom användande av försäljningsmarginaler.³

Anläggningstillgångar: En möjlig redovisningsprincip av anläggningstillgångar är omvärderingsmetoden. Där ett slag av anläggningstillgångar, såsom fastigheter, maskiner eller inventarier, redovisas till verkligt värde vid omvärderingstidpunkten.⁴ IFRS kräver att företaget fastställer det verkliga värdet av förvaltningsfastigheter, även om företaget väljer att redovisa sina fastigheter till avskrivet anskaffningsvärde.⁵ Vid dessa värderingar kan en professionell värderingsman anlitas. Vid värdering av förvaltningsfastigheter i delårsrapporterna får en förenklad uppskattning ske, någon extern expertis behöver inte anlitas.⁶

Avsättningar: Vid uppskattningar av vilka avsättning som ska redovisas förväntas företaget göra en så pass rättvis uppskattning som är möjlig utifrån den information som finns tillgänglig. Därför förväntas den samlade erfarenheten, tillkommande information efter rapportperiodens slut och utomstående bedömningar inhämtas vid värderingen.⁷ För att bespara företaget tid och ekonomiska resurser ställs inte samma krav i samband med upprättande av delårsrapporter avseende värdering av avsättningar. Det räcker som regel med att en uppdatering av tidigare redovisade avsättningar görs.⁸

Eventualförpliktelser: För uppskattning av värdet på eventualförpliktelser kan yttranden från jurister och andra rådgivare vara nödvändigt. Exempel på sådana uttalanden, som kan behövas vid upprättande av delårsrapporter, kan handla om rättstvister, fordringar, bedömningar och andra förpliktelser och osäkerheter.⁹

Pensioner: Enligt IAS 19 *Ersättningar till anställda* måste ett företag fastställa nuvärdet av den förmånsbestämda skulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångarna i slutet av rapportperioden. Det uttrycks som önskvärt att företaget anlitar en behörig aktuarie vid värdering av förpliktelsen enligt den förmånsbestämda planen.¹⁰ IASB menar dock att det räcker med ett förenklat förfarande för att uppskatta förpliktelsen vid delårsrapportering. Ett sätt är uppskatta förpliktelsen är genom extrapolering med utgångspunkt i den senaste aktuella värderingen.¹¹

Inkomstskatt: Värderingen av skatteskostnad och uppskjuten skatteskuld ska normalt göras genom att tillämpa den skattesats som gäller enligt respektive skattemyndighet.¹² Vid delårs-

¹ IAS 1, punkt 60

² IAS 34 IE, appendix C

³ IAS 34 IE, appendix C

⁴ IAS 16, punkt 29

⁵ IAS 40, punkt 32

⁶ IAS 34 IE, appendix C

⁷ IAS 37, punkt 37

⁸ IAS 34 IE, appendix C

⁹ IAS 34 IE, appendix C

¹⁰ IAS 19, punkt 57

¹¹ IAS 34 IE, appendix C

¹² IAS 12, punkt 48

rapportering kan ett förenklat tillvägagångssätt tillämpas där ett vägt genomsnitt av de olika skattesatserna används.¹

Koncerninterna avstämningar: Vissa koncerninterna balanser som normalt stäms av på en detaljerad nivå inför koncernredovisning vid räkenskapsårets slut kan göras på en mindre detaljerad nivå vid delårsrapportering.²

Särskilda branscher: På grund av komplexitet, kostnadsskäl och tidsskäl kan vissa uppskattningar under rapportperioden göras mindre noggranna än vad fallet är inför räkenskapsårets slut.³

Krav på upplysningar

I allmänhet gäller att upplysningar av finansiell karaktär ska lämnas om den kan anses vara väsentlig och relevant för att förstå företagets finansiella ställning och resultat.⁴ Det anges explicit i standarden ett antal typexempel av information som ska anges, om den kan anses vara väsentlig.⁵ Det framgår bland annat att upplysningar ska lämnas huruvida det skett någon förändring i de redovisningsprinciper och beräkningsmetoder som tillämpats samt vad eventuella förändringar i så fall består i och vilken effekt dessa får på de finansiella rapporterna. Om den förändrade användningen av principer eller metoder innebär att företagsledningen har gjort andra bedömningar uppstår redovisningsskyldighet enligt ovan. Vidare ska upplysningar lämnas om de poster som påverkar företagets finansiella ställning, finansiella resultat och kassaflöden om deras karaktär, storlek eller frekvens är sällsynta. Upplysningar ska ges om effekter av tidigare gjorda ändringar avseende uppskattningar och bedömningar. Om ändringen härrör från tidigare räkenskapsår ska den anses ha en väsentlig påverkan för att upplysning ska ske. Det framgår även att upplysningar om väsentliga händelser som inträffat efter rapportperiodens slut ska göras. Standarden ger dock ingen vägledning i vilken form, i not eller på annat sätt, upplysningar av detta slag ska lämnas.⁶

I enlighet med IAS 8 *Redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar och bedömningar samt fel* kan det vara nödvändigt att lämna upplysningar när förändrade uppskattningar och bedömningar får effekt, antingen i den aktuella delårsperioden eller om det är troligt att förvänta sig detta i framtiden.⁷ Förändringen, dess karaktär eller storlek, måste dock vara betydande⁸ och effekten väsentlig⁹. Det anses dock vara viktigare att fokusera på händelser och transaktioner som är väsentliga för förståelsen av utvecklingen under den aktuella delårsperioden än att redogöra för obetydliga förändringar av tidigare gjorda antaganden.¹⁰ Dessutom förväntas det framgå av upplysningarna vilka effekter ändrade uppskattningar och bedömningar, som gjorts i tidigare delårsperioder inom samma räkenskapsår, får. Detsamma gäller ändrade uppskattningar och bedömningar som gjorts i ett tidigare räkenskapsår men som fått en väsentlig inverkan i den aktuella delårsperioden.¹¹

¹ IAS 34 IE, appendix C

² IAS 34 IE, appendix C

³ IAS 34 IE, appendix C

⁴ IAS 34, punkt 41

⁵ IAS 34, punkt 16

⁶ IAS 34, punkt 16

⁷ IAS 8, punkt 39

⁸ IAS 34, punkt 36

⁹ IAS 34, punkt 16

¹⁰ IAS 34, punkt 15

¹¹ IAS 34, punkt 16

Block 2 – Fallstudie

I detta block gör vi en beskrivning av hur tre företag valt att hantera vissa frågor i sina delårsrapporter. Inledningsvis redogörs för den använda metodiken. I efterföljande avsnitt görs en kortfattad företagspresentation samt redogörelser för resultat och kommentarer. Utgångspunkten är de tidigare framtagna frågeställningarna om möjliga förenklingar i delårsrapporteringen.

Mål

För att få en uppfattning om hur upplysningar om väsentliga händelser och bedömningar hanteras i delårsrapporterna i förhållande till årsredovisningen, har denna förstudie genomförts. Fallundersökningen omfattar ett fåtal företag och förväntas leda till en större förståelse för uppsatsens huvudtema, nämligen hur kraven på upplysningar i företagens delårsrapporter hanteras. Utgångspunkten i fallstudien är de frågor som tidigare diskuterats i teoriavsnittet.

Metod

Utifrån det ovan nämnda syftet med undersökningen har ett metodval gjorts. En fallstudie som kvalitativ forskningsmetod brukar anses bidra till en bättre förståelse av den studerade företeelsen. Metoden har dock sina begränsningar. Det faktum att en fallstudie inte möjliggör en generalisering av resultatet kan betraktas som en inskränkning. Dessutom kan en fallundersökning påverkas av det studerade objektet vid såväl insamling som analys av information och därmed resultera i felaktiga slutsatser.¹ Resultatet av denna fallstudie presenteras i deskriptiv form, där avsikten är att exemplifiera snarare än att generalisera.

En fallstudie kan omfatta ett antal tekniker för datainsamling. I denna undersökning har insamlingen av information begränsats till sekundära källor, *dokument*. Att använda dokument som informationskälla har både för- och nackdelar. En av nackdelarna är att dokumenten inte har framställts i ett forskningssyfte och därmed kan de utgöra ett ofullständigt material. Dokumentens oberoende av ett undersökningssyfte innebär dock en viktig fördel. Informationen i dessa är opåverkad av själva undersökningsprocessen.²

Undersökningsobjekt

Karakteristiskt för kvalitativa undersökningar är att de bygger på ett fåtal objekt. Syftet är att skapa en djupare förståelse för ett problem i stället för att hitta generaliserbara resultat.³ Av denna anledning har fallstudien genomförts som en undersökning av tre svenska företag. Samtliga är noterade på NASDAQ OMX Nordic och ingår i gruppen *råvaruföretag*. Företagen representerar dock tre olika segment: Large, Mid- och Small Cap. Våra urvalskriterier har varit företagens tillhörighet till en och samma bransch samt företagens varierande storlek. Detta gör det möjligt att få en viss uppfattning om hur företagen inom en viss bransch hanterar osäkerheter och bedömningar samt att observera eventuella likheter och skillnader mellan företag av olika storlek avseende samma frågeställning. Urvalet av företag inom varje segment har däremot genomförts godtyckligt.

¹ Merriam, 1994

² Merriam, 1994

³ Holme & Solvang, 1997

Tillvägagångssätt

Utifrån den inledande frågeställningen har vi identifierat ett antal områden för att kunna göra en systematisk analys. Utgångspunkten har varit de krav på upplysningar som anges i IAS 1 och IAS 34. Valet att inte ta hänsyn till företagens specifika verksamheter vid utformandet av frågor görs för att samma frågeområden ska kunna tillämpas i en undersökning av en mer generell karaktär. De områden som har studerats presenteras nedan:

Inkomstskatt

- Förenklad värdering av skatteskostnaden och den uppskjutna skatteskulden

Varulager

- Förenklad eller fullständig inventering och värdering av varulager

Anläggningstillgångar

- Eventuella investeringar, förvärv eller avyttringar av materiella anläggningstillgångar
- Åtaganden om förvärv av materiella anläggningstillgångar
- Förenklad tillämpning av omvärderingsmetoden
- Förenklad uppskattning av värderingen av det verkliga värdet av eventuella förvaltningsfastigheter

Nedskrivningar

- Nedskrivning av varulager och återföring av nedskrivning
- Nedskrivning av anläggningstillgångar och återföring av nedskrivning

Pensioner

- Förenklad värdering av nuvärdet av den förmånsbestämda skulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar

Avsättningar

- Förenklat förfarande vid värdering av avsättningar
- Återföring av tidigare avsättningar för omstruktureringsutgifter
- Uppgörelser vid rättstvister
- Förändrade uppskattningar av eventalförpliktelser

Övrigt

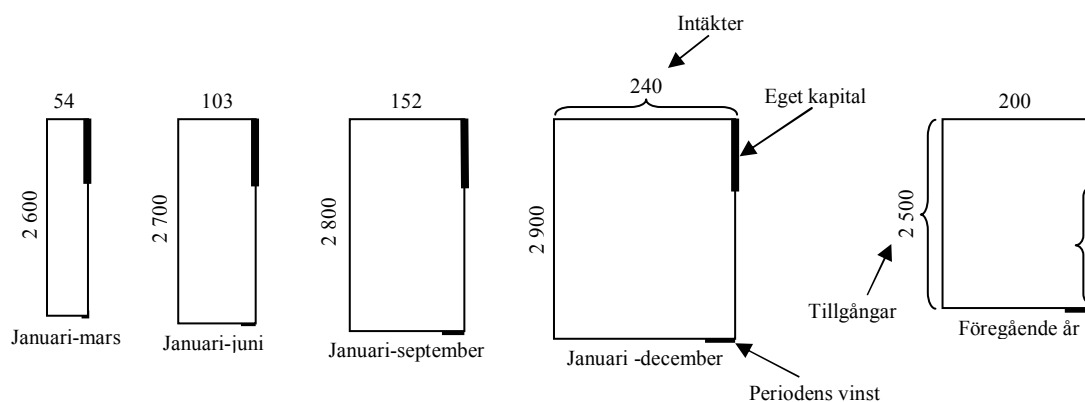
- Förenklad klassificering av tillgångar och skulder
- Rättelser av fel i tidigare perioder
- Tvistiga låneavtal
- Transaktioner med närstående
- Förenkling vid koncerninterna avstämningar

Fyrkantsmodellen

I presentationen av de i fallstudien ingående företagen används fyrkantsmodellen. Fyrkantsmodellen uttrycker, på en aggregerad nivå, ett företags ekonomiska händelser gentemot dess omgivning. I modellen framträder företagets tillgångar, skulder, eget kapital, intäkter, kostnader och resultat.¹ Detta visar företagets ställning vid slutet av perioden samt hur resurserna har

¹ Polesie, 1995

använts under perioden. I figur 2 visas denna finansiella modell, med fiktiva belopp, utgående från de fyra olika delårsperioderna. Dessa motsvarar de perioder som ligger till grund för de delårsrapporter som svenska börsnoterade företag upprättar. I enlighet med IAS 1 visas även föregående år som jämförelse.

Figur 2 – Fyrkantsmodellen

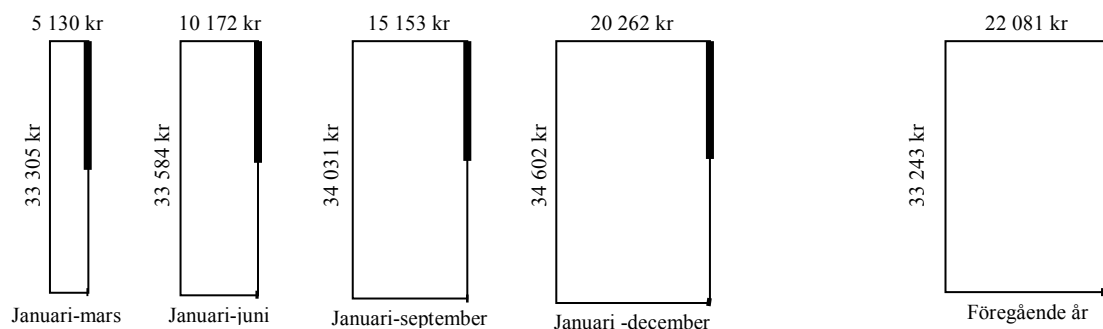
De fyra första fyrkanterna visar hur företagets prestation byggs upp av de fyra delårsperioderna. En period som uppvisar ett positivt resultat markeras i modellen genom det fetmarkerade sträcket i fyrkantens nedre del, intäkterna är således större än kostnaderna. Vid negativt resultat synliggörs ”förlusten” i kvadratens övre del, intäkterna är således mindre än kostnaderna.

Företagspresentation

Holmen

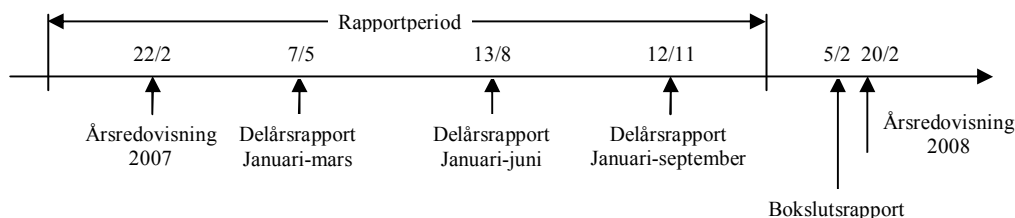
Holmen är ett publikt bolag, vars aktier är noterade på Nasdaq OMX Nordic och ingår i Large Cap segmentet. Koncernens affärsverksamhet utgörs av tre produktinriktade och två råvaruinriktade affärsområden, vilka har utvecklats både organiskt och genom förvärv. Holmens viktigaste marknad är Europa med cirka 90 procent av omsättningen. De största europeiska marknaderna för företagets produkter är Storbritannien, Tyskland, Spanien och Sverige. Nordafrika, Mellanöstern, Skandinavien och Storbritannien är huvudmarknader för trävaror. Affärsområdet Holmen Paper tillverkar tryckpapper för dagstidningar, tidskrifter, kataloger, reklam och böcker i Sverige och Spanien. Iggesund Paperboard producerar kartong vid ett svenskt och ett engelskt bruk. Holmen Timber tillverkar trävaror vid ett svenskt sågverk. Årlig produktionskapacitet är 1 940 000 ton tryckpapper, 590 000 ton kartong och 340 000 kubikmeter trävaror. Koncernen äger också skogs- och krafttillgångar. Holmen Skog förvaltar koncernens skogar som uppgår till drygt en miljon hektar. Årligen genomförs avverkningar i den egna skogen motsvarande cirka två och halv miljoner kubikmeter virke. Holmen Energi producerar under ett normalår cirka 1 100 GWh elektricitet vid hel- och delägda vattenkraftverk i Sverige. Därutöver produceras cirka 500 GWh vid bruken. Koncernen har cirka 4 800 anställda, varav ungefär 3 500 är verksamma i Sverige.¹ Företagets ekonomiska utveckling illustreras i figur 3.

¹ Holmen årsredovisning 2008

Figur 3 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008 [Skala 1:10000]

Holmens information till sina aktieägare och övriga intressenter lämnas via årsredovisning, boksluts- och delårsrapporter samt genom pressmeddelanden, hållbarhetsredovisning och tidskriften *Holmen Business Report*. Delårsrapporter för koncernen upprättas enligt IAS 34 Delårsrapportering, årsredovisningslagen samt lagen om värdepappersmarknaden. Rapporteringen sker kvartalsvis, se figur 4.

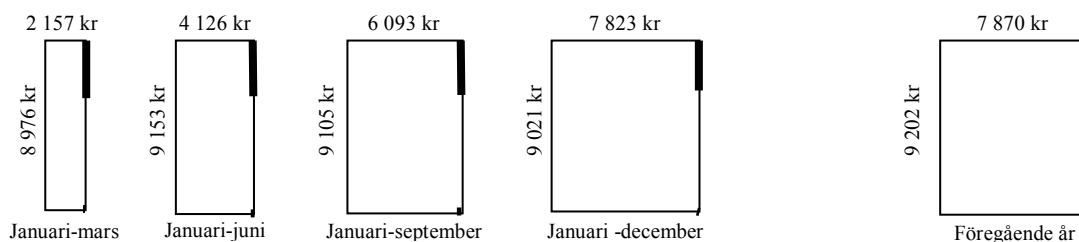

Figur 4 – Offentliggöranden av Holmens finansiella rapporter

Billerud

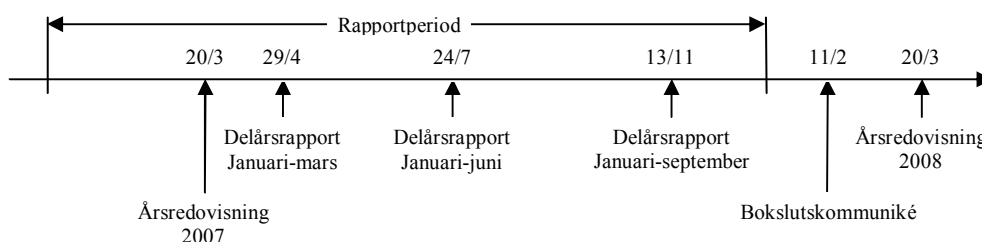
Billerud ingår i NASDAQ OMX Nordic Mid Cap segment. Företagets verksamhet är inriktad mot tillverkning och försäljning av produkter inom förpackningspapper samt avsalumassa, pappersmassa som handlas på en öppen marknad. Huvuddelen av Billeruds försäljning, som uppgår till 73 procent, ligger i Västeuropa. Mellanöstern och Asien nämns även som viktiga marknader för koncernen. Billeruds verksamheten är indelad i tre affärsområden: *Packaging & Speciality Paper*, *Packaging Boards* och *Market Pulp*. *Packaging & Speciality Paper* ansvarar för försäljning av säck- och kraftpapper med inriktning på förpackningar för livsmedel, pappersbärkassar, säcklösningar och industriella applikationer. Affärsområdet utgör 50 procent av koncernens nettoomsättning. *Packaging Boards* säljer fluting, liner och vätskekartong med inriktning på frukt och grönt samt konsumentvaror. *Market Pulp* ansvarar för försäljningen av långfibrig avsalumassa. Vid slutet av 2008 uppgick antalet anställda till 2 281.¹ Företagets ekonomiska utveckling illustreras i figur 5.

¹ Billerud årsredovisning 2008

Figur 5 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008 [Skala 1:4000]

Billerud lämnar information till sina intressenter genom årsredovisningar, boksluts- och delårsrapporter samt pressmeddelanden och miljörapporter. Delårsrapporter upprättas i enlighet med IAS 34 och RR 31 Delårsrapportering för koncerner. Billerud väljer att rapportera kvartalsvis, se figur 6.

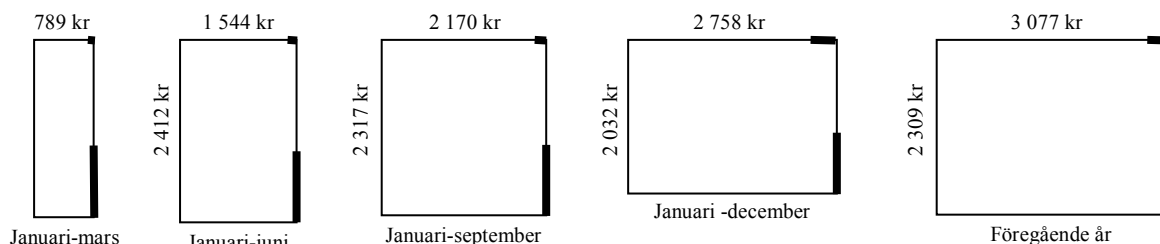

Figur 6 – Offentliggöranden av Billeruds finansiella rapporter

Rottneros

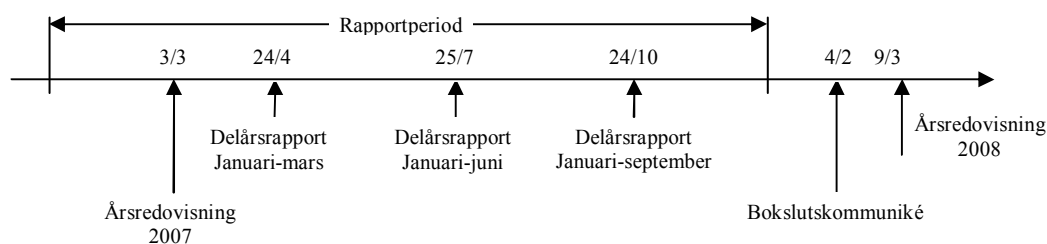
Rottneros är sedan november 1987 noterat på NASDAQ OMX Nordic och ingår i Small Cap segmentet. Koncernen producerar pappersmassa vid fyra massabruk och har en produktionskapacitet på cirka 600 000 ton massa per år. I Vallvik och i det spanska bruket i Miranda tillverkas kemisk massa, medan bruken i Rottneros och Rockhammar producerar mekanisk massa. Vid Rottneros Bruk samt vid en separat fabrik i anslutning till bruket i Miranda tillverkas livsmedelsförpackningen SilviPak av dotterbolaget Rottneros Packaging. Koncernen har försäljningsbolag för ved i Lettland och Portugal samt marknadsbolag i Tyskland och Belgien. I mars 2007 presenterades planerna på att bygga en fabrik i Richards Bay i Sydafrika, för tillverkning av mekanisk pappersmassa av CTMP-typ. På grund av höga kostnader för el- och ved avvecklades under 2008 produktionen av mekanisk slip- och CTMP-massa vid Utansjö Bruk. En försäljning planeras av den CTMP-anläggning som använts i Utansjö Bruk, till ett gemensamt ägt bolag i Richards Bay. Rottneros huvudmarknad är Europa, med över 80 procent av omsättningen, och cirka tio procent av koncernens omsättning utgörs av de amerikanska och kinesiska marknaderna. Rottneroskoncernen har totalt 667 anställda, varav 490 i Sverige.¹ Företagets ekonomiska utveckling illustreras i figur 7.

¹ Rottneros årsredovisning 2008

Figur 7 – Delårsredovisning med hjälp av fyrkantsmodellen, 2008 [Skala 1:1000]

Rottneros använder sig av årsredovisningar, boksluts- och delårsrapporter samt pressmeddelanden som informationskanaler vid kommunikation med investerare och övriga intressenter. Koncernens delårsrapporter upprättats i enlighet med IAS 34 och företaget rapporterar kvartalsvis, se figur 8.

Figur 8 – Offentliggöranden av Rottneros finansiella rapporter

Upplysningar i praktiken

Vi har granskat delårsrapporter från Holmen, Billerud och Rottneros för räkenskapsåret 2008 samt företagens årsredovisningar för 2007 och 2008. Upplysningar lämnas både kvantitativt, uttryckt i siffror, och kvalitativt, utvecklat med text. Vi har studerat i vilken utsträckning företagen använder ett kvalitativt respektive kvantitativt presentationsätt. Resultatet av denna undersökning återfinns i tabell 1, där symbolerna har följande innebörd:

- upplysningar lämnas såväl kvalitativt som kvantitativt
- upplysningar lämnas endast kvantitativt
- upplysningar saknas

Upplysningar	HOLMEN						BILLERUD						ROTTNEROS					
	07	Q1	Q2	Q3	Q4	08	07	Q1	Q2	Q3	Q4	08	07	Q1	Q2	Q3	Q4	08
Förenklad klassificering av tillgångar och skulder	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rättelser av fel i tidigare perioder	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Tvistiga låneavtal	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Transaktioner med närstående	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	■	■	■	■	■	■
Förenkling vid koncerninterna avstämningar	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Förenklad värderingen av skatteskostnaden och den uppskjutna skatteskulden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Förenklad eller fullständig inventering och värdering av varulager	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Eventuella investeringar, förvärv eller avyttringar av materiella anläggningstillgångar	□	○	○	○	○	□	□	■	□	□	■	□	□	□	□	□	□	□
Åtaganden om förvärv av materiella anläggningstillgångar	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■
Förenklad tillämpning av omvärderingsmetoden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Förenklad uppskattning av värderingen av det verkliga värdet av eventuella förvaltningsfastigheter	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nedskrivning av varulager och återföring av nedskrivning	□	■	■	■	■	□	■	■	■	■	□	□	□	■	■	■	■	□
Nedskrivning av anläggningstillgångar och återföring av nedskrivning	□	○	○	○	○	□	□	■	■	■	■	□	□	■	■	■	□	□
Förenklad värdering av nuvärdet av den förmånsbestämda skulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Förenklad förfarande vid värdering av avsättningar	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Återföring av tidigare avsättningar för omstruktureringsutgifter	■	■	■	■	■	■	○	■	■	■	■	○	■	■	■	■	■	○
Uppgörelser vid rättstvister	■	■	■	■	□	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Förändrade uppskattningar av eventualförpliktelser	□	○	○	○	○	□	○	■	■	■	■	○	○	■	■	■	■	□

Tabell 1 – Upplysningar i företagens rapportering

Samtliga företag saknar upplysningar om huruvida de använder sig av en förenklad klassificering i fråga om tillgångar och skulder. Holmen och Rottneros väljer att klassificera tillgångar och skulder som kort- respektive långfristiga i både delårsrapporter och årsredovisningar, medan Billerud tillämpar en förenklad klassificeringsmodell, därmed görs ingen indelning av posterna i kort- och långfristiga i delårsrapporter. Detta är tillåtet enligt IAS 34 men standarden föreskriver i så fall upplysning om detta, vilket Billerud alltså inte gör. Både Holmen och Billerud informerar om transaktioner med närstående under en separat rubrik i kvartalsrapporter samt i not i årsredovisningar. Med transaktioner med närstående avses exempelvis koncernintern försäljning och inköp. De upplysningar om transaktionerna som ges i årsredovisningar är tämligen omfattande, i delårsrapporter omnämns enbart att transaktioner ägt rum mellan Billerud och närstående samt att detta inte väsentligen har påverkat företagets ställning och resultat. Rottneros lämnar inga upplysningar avseende detta område.

Materiella anläggningstillgångar

I Holmens årsredovisning för 2007 framhålls bland annat beslutet att investera 1 100 miljoner kronor i ett nytt sågverk vid Bravikens pappersbruk, Norrköping, med driftstart hösten 2009. Dessutom gör Holmen bedömningen att investeringarna kommer att öka ytterligare under 2008 på grund av ett antal stora investeringsprojekt. I kvartalsrapporterna för 2008 ges upplysningar om storleken på koncernens investeringar under perioden, dock utan närmare specificering. Det anges att projekteringen av det nya sågverket vid Bravikens pappersbruk fortsätter enligt plan. I årsredovisningen för detta räkenskapsår återfinns detaljerad information om investeringar i materiella anläggningstillgångar, såväl i noter som i övriga delar av rapporten. Företaget lyfter fram de viktigaste investeringarna som är gjorda såväl under 2008 och tidigare år. Upplysningar om dessa finns även i Holmens tidigare rapporter.

I Billeruds årsredovisning för 2007 lämnas information om att investeringarna under denna period var högre än året innan, beroende på uppgraderingar av pappersmaskiner i Skärblacka och Gruvön samt en påbörjad investering i en ny kausticeringsanläggning i Gruvön. Billerud räknar med en lägre investeringsnivå 2009. I kvartalsrapporten för januari – juni 2008 ges upplysningar om att de tidigare påbörjade investeringarna i Skärblacka och Gruvön har genomförts och att investeringsnivån under andra halvåret kommer att vara lägre än under motsvarande period året innan. I de efterföljande två delårsrapporterna lämnar företaget information om att betydligt lägre investeringar i materiella anläggningstillgångar kommer att ske under det kommande året. Billeruds förvärv av 70 procent av aktierna i det Litauiska bolaget Cebeco Mediena Uab under 2008 lyfts fram i såväl kvartalsrapporter som i årsredovisningen för 2008.

Rottneros redogör, i sin årsredovisning för 2007, om sin största investering i en ny ångturbin för elproduktion vid Vallviks Bruk. Upplysningar lämnas om ett beslut att komplettera produktionsenheten vid Rottneros Bruk med en ny fabrik, beräknas stå klar under andra kvartalet 2008, för tillverkning av SilviPa i Miranda i Spanien. Dessutom planeras ytterligare investeringar i en produktionsanläggning för pappersmassa i Sydafrika. I delårsrapporterna för 2008 upprepas informationen om investeringar i nya fabriker i Spanien och Sydafrika. I kvartalsrapporten januari – juni upplyses om en avyttring av anläggningstillgångar på grund av nedläggningen av Utansjö Bruk. Rottneros årsredovisning för 2008 innehåller inte någon ytterligare väsentlig information, än vad som omnämns i tidigare delårsrapporter, om investeringar, förvärv eller avyttringar av materiella anläggningstillgångar.

Upplysningar om åtaganden avseende förvärv av materiella anläggningstillgångar ges i Billeruds årsredovisningar för både 2007 och 2008. Företaget informerar om ett avtal om förvärv av materiella anläggningstillgångar för 280 miljoner kronor under 2007 och 65 miljoner kronor under 2008. I koncernens kvartalsrapporter lämnas dock inga upplysningar om detta.

Nedskrivningar

Enligt Holmens årsredovisning för 2007 uppgår årets nedskrivningar av varulager till tio miljoner kronor för koncernen och tre miljoner för moderbolaget. 2008 redovisas en ökning av nedskrivningar av varulager, uppgående till 26 miljoner kronor för koncernen och 28 miljoner för moderbolaget. Upplysningar om nedskrivningar finns i noter, några förklaringar till de gjorda nedskrivningarna anges dock inte. I delårsrapporterna för 2008 finns det ingen information om nedskrivningar av varulager. Företaget lämnar likaså inga upplysningar om återföring av tidigare nedskrivningar av varulager. Billeruds fjärde kvartalsrapport för 2008 innehåller information om nedskrivning av värdet på vedlager med 13 miljoner kronor. I årsredovisningen för hela räkenskapsåret upplyses i not om gjorda nedskrivningar av varulager med 90 miljoner kronor. Rottneros anger i sina årsredovisningar för 2007 och 2008 att företaget inte har gjort några nedskrivningar av varulager överhuvudtaget.

Holmen lämnar, i sin årsredovisning för 2007, upplysningar om nedskrivning av goodwill omfattande 569 miljoner kronor och av materiella anläggningstillgångar med 1 034 miljoner kronor relaterat till dotterbolaget Holmen Paper. Orsaken till nedskrivningen är fortsatta kostnadsökningar för returpapper, virke och energi. Under samma år sker en återföring med 60 miljoner kronor för en tidigare nedskrivning av materiella anläggningstillgångar i Holmen Timber. Företaget förklarar detta med en väsentligt förbättrad lönsamhet till följd av en gynnsammare marknadssituation samt förbättrad kostnadseffektivitet. Under året görs inga nedskrivningar av andelar i intresseföretag samt övriga aktier och andelar. I moderbolaget görs nedskrivningar av aktier i koncernföretag som i första hand avser den spanska verksamheten. I kvartalsrapporter för 2008 återfinns nedskrivningar som en återkommande post i resultaträkningen, storleken på nedskrivningarna är dock noll. Holmen informerar i årsredovisningen 2008 om en förestående nedläggning av Wargöns Bruk, ingående i affärsområde Holmen Paper, och gör därmed en nedskrivning av materiella anläggningstillgångar med 57 miljoner kronor. Ingen övrig nedskrivning av anläggningstillgångar redovisas under året, enligt årsredovisningen.

I Billeruds årsredovisning för 2007 ges upplysningar om nedskrivning av aktier i dotterbolaget Billerud Beetham Ltd. med 70 miljoner kronor. Några nedskrivningar av anläggningstillgångar eller återföringar av tidigare nedskrivningar redovisas inte. Under 2008 sker inga nedskrivningar av aktier och denna information finns i företagets årsredovisning. Företaget upplyser om att de genomfört en prövning av värdet på koncernens tillgångar baserat på prognostiserade framtida kassaflöden, något nedskrivningsbehov har dock inte funnits. Företaget har dock ansett att det funnits indikationer som motiverat en sådan prövning då marknadens värdering av Billerud understigit koncernens egna kapital. I delårsrapporterna för 2008 lämnas inga upplysningar avseende nedskrivning av anläggningstillgångar eller återföring av tidigare gjorda nedskrivningar.

I årsredovisningen för 2007 publicerar Rottneros information om nedläggning av Utansjö Bruk och gör därmed nedskrivningar av anläggningstillgångar om sammanlagt 284 miljoner kronor, motsvarande nettoförsäljningsvärdet. Aktier i dotterbolag skrivs ned med 265 miljoner kronor. Företaget har inte identifierat några andra nedskrivningsbehov vid 2007 års prövning. I den fjärde delårsrapporten 2008 lämnas upplysningar om nedskrivningar av anläggningstillgångar i Miranda med 106 miljoner kronor. Företaget använder sig av en metod, ett *Impairment test*, baserat på prognoser om framtida kassaflöden. Aktier i dotterbolag skrivs ned med 179 miljoner kronor. I årsredovisningen för 2008 lämnar Rottneros inte någon ytterligare information om nedskrivningar av anläggningstillgångar än vad som framgått av tidigare rapporter.

Avsättningar

I Billeruds årsredovisningar för 2007 och 2008 uppges, under not *Avsättningar*, ett belopp som återförs i samband med tidigare avsättningar för omstruktureringsutgifter. 2007 uppgår återföringen till 27 miljoner kronor medan det för 2008 inte sker någon återföring. På samma sätt redovisar Rottneros återföringar. Storleken på återföringen uppgår till noll kronor 2008 och 13 miljoner kronor 2008.

I bokslutsrapporten för 2008 lämnar Holmen upplysningar om ett skattemål som berör koncernens franska dotterbolag. I detta mål har länsrätten, december 2008, dömt till bolagets fördel. Det framgår av rapporten att domen inte vunnit laga kraft och att utfallet därmed inte ska påverka årets resultat. Denna upplysning upprepas också i årsredovisningen. Billerud och Rottneros lämnar inga upplysningar av denna karaktär.

Upplysningar om eventalförpliktelser i Holmens årsredovisningar återfinns i noter samt i balansräkningen som en post inom linjen. Koncernens eventalförpliktelser, enligt årsredovisningen för 2007, uppgår till 915 miljoner kronor och avser moderbolagets borgen för lån i dotterbolaget Iggesund Kraft AB samt för investeringsbetalningar i dotterbolaget Holmen Paper Madrid S.L. Övriga eventalförpliktelser avser främst pågående skattemål samt miljörelaterade förpliktelser. Året efter redovisar Holmen, årsredovisning 2008, eventalförpliktelser uppgående till 671 miljoner kronor vilka framför allt avser moderbolagets borgen för lån i dotterbolaget Iggesund Kraft AB, pågående skattemål samt miljörelaterade förpliktelser. Ytterligare information om förändringar i uppskattningar av eventalförpliktelser ges inte. I årsredovisningarna upplyser Billerud om eventalförpliktelser i noter utan att specificera innebörden ytterligare. Dessa avser främst garantiåtaganden och borgensförbindelser och uppgår till nio miljoner kronor 2007, vilket är samma belopp som återfinns i årsredovisningen för 2008. I delårsrapporter förekommer det ingen information om eventalförpliktelser. I Rottneros årsredovisning för 2007 finns eventalförpliktelser som en post inom linjen trots att de uppgår till noll kronor. I årsredovisningen för 2008 framgår att koncernens eventalförpliktelser uppgår till sju miljoner kronor avseende garantier. Spärrade bankmedel om fyra miljoner kronor ställs som säkerhet för dessa förpliktelser. Upplysningar om detta lämnas även i noter. Ingen upplysning om eventalförpliktelser lämnas dock i Rottneros delårsrapportering.

Block 3 – Företagsenkät

I detta block beskrivs den empiriska undersökningen, utformad som en elektronisk enkät. Detaljerade beskrivningar om hur det empiriska material samlats in och bearbetats görs. En av kapitlets mest centrala delar är metoddiskussionen som dels bryter ned syftet med undersökningen och dels bidrar till studiens trovärdighet. Undersökningens resultatet presenteras och kommenteras.

Mål

För att få en uppfattning om hur företag ser på delårsrapportering har en större undersökning genomförts. Utgångspunkten i undersökningen utgörs av dels den föregående fallstudien och dels de frågor som diskuterats i teoriblocket. Syftet med undersökningen är att presentera företagets syn på delårsrapporters giltighet för att senare kunna analysera i vilken grad företagens redogör för studiens huvudfrågeställning, nämligen kraven på hur upplysningar i företagets delårsrapporter hanteras.

Metod

För att inhämta information från en större mängd informanter kan det vara fördelaktigt att använda standardiserade enkäter. Urvalsgruppens storlek behöver inte vara begränsande och den geografiska spridningen, begränsningen i tid och ekonomiska resurser utgör sällan några hinder vid datainsamlingen. Informanten besvarar självständigt, utan påverkan av frågeställaren, med den tid som behövs de ställda frågorna. Samtliga informanter får identiska frågeställningar, vilket förenklar analysen. Nackdelen med metoden är att bortfallet tenderar att bli stort och att det kan vara svårt att formulera frågorna på ett, för informanten, adekvat sätt.¹

Population och ram

Den finansiella rapporteringen kan ha olika syften och intressenter. I denna uppsats studeras rapporteringen utifrån ett investerarperspektiv och därmed begränsas populationen till de företag vars värdepapper är föremål för handel på en kapitalmarknad. För att kunna genomföra en empirisk undersökning måste populationens element definieras, vilket benämns undersökningens ram. En ram kan utgöras av ett register eller någon annan förteckning över populationens ursvalsenheter.² Den planerade ramen utgör i detta fall företag med säte i Sverige, vars värdepapper omsattes på NASDAQ OMX Nordics huvudmarknad, den Nordiska listan, per den 9 november 2009. Det finns andra reglerade kapitalmarknader i Sverige, exempelvis Nordic Growth Market eller NASDAQ OMX First North.³ Kraven på de noterade företagen varierar dock. Exempelvis uppges att de legala kraven, såsom IFRS och upplysningsplikt, inte är lika omfattande för bolag noterade på First North. Utifrån den definierade ramen har en totalundersökning genomförts, det vill säga samtliga företag kontaktades. Detta har möjliggjorts genom att all kommunikation med företagen har skett via e-post och att undersökningen sedan har genomförts genom en egenutvecklade elektronisk webbenkät. Innan en fullständig ram har fastställts måste en kontakt etableras på företaget. Att basera en undersökning utifrån hela populationen har fördelen att något urval inte behöver genomföras. Vid urvalsförfarande är det

¹ Ejlertsson, 2005

² Dahmström, 2005

³ <http://www.nasdaqomx.com>

viktigt att detta sker på ett trovärdigt sätt så att det kan anses vara representativt för populationen. Risken för systematiska fel i resultatet, så kallad bias, ökar och därmed möjligheten att göra några generella uttalanden utifrån resultatet.¹ Teoretiskt kan ramen innehålla 240 företag, se bilaga I. Dessa är fördelade på nio sektorer, enligt tabell 2. Ett noterat företags genomsnittliga marknadsvärde under en given revideringsperiod definierar vilket segment företaget tillhör. Företag vars marknadsvärde överstiger en miljard euro klassificeras Large Cap, företag med ett marknadsvärde som understiger en miljard euro men överstiger 150 miljoner euro tillhör Mid Cap. Övriga företag tillhör Small Cap segmentet.²

Sektor	Segment			Summa
	LARGE	MID	SMALL	
Dagligvaror	3	1	2	6
Energi	1	1	1	3
Finans och fastighet	14	18	13	45
Hälsovård	4	5	17	26
Industrivaror och tjänster	15	23	29	67
Informationsteknik	1	7	37	45
Material	4	2	5	11
Sällanköpsvaror och tjänster	5	13	14	32
Telekomoperatörer	2	–	3	5
Summa	49	70	121	240

Tabell 2 – Den teoretiska ramen fördelat på segment och sektorer

Frågebatteri

Utifrån studiens problemformulering och den diskussion som förts i teoriblocket har ett antal frågor formulerats, ett så kallat frågebatteri. Frågebatteriet har utformats som ett frågeformulär, där varje fråga består av fasta svarsalternativ.³ Utformningen av frågebatteriet har en stor betydelse för undersökningens kvalitet.⁴ Det är ett oomtvistligt faktum att alla undersökningar uppvisar en viss skevhet, bias, eller en förvrängning av verkligheten. Detta har att göra med hur informanten uppfattar frågor och situationer men även hur de registreras och slutligen tolkas.⁵ Utformningen av frågebatteriet har föregåtts av en förstudie där problemformuleringen i teoriblocket används för att analysera tre stycken företag, se block 2. En begränsning vid enkätundersökningar är att svarsalternativen begränsas i såväl antal som innehåll. Detta innebär att analys och tolkning av enkäten begränsas. Vid utformningen av frågor har följande överväganden gjorts:⁶

¹ Ejlertsson, 2005

² <http://www.nasdaqomx.com>

³ Ejlertsson, 2005

⁴ Ejlertsson, 2005

⁵ Merriam, 1994

⁶ Ejlertsson, 2005

- Språk** – Språkets utformning anpassas till målgruppen
- Entydighet** – Språklig tydlighet och stringens för minskade tolkningsproblem
- Entydig fråga** – Endast en frågeställning per fråga
- Entydighet i svarsalternativen** – Uteslutande svarsalternativ
- Dimensioner** – Tydliga tids- och rumsdimensioner
- Neutralitet** – Ledande frågeställningar undviks
- Om negationer** – Negationer undviks
- Frågelängd** – Förenklade frågeformuleringar eftersträvas
- Tidsfaktorn** – Ju längre tidsrymd frågan omfattar desto lägre precision förväntas
- Kunskapsfrågor** – Kunskapsfrågor undviks
- Hypotetiska frågor** – Hypotetiska frågor om framtida situationer undviks
- Känsliga frågor** – Frågeformuleringar som skapar obehag undviks
- Omotiverade frågor** – Endast relevanta frågeställningar
- Ömsesidigt alternativ** – Inbördes uteslutande svarsalternativ
- Uttömmande alternativ** – Unika svarsalternativ i den aktuella frågeställningen
- Ja- och nej-alternativ** – Ett kompletterande svarsalternativ skapar tydlighet
- Symmetri och jämvikt** – Neutralitet i svarsalternativen
- Normstyrda alternativ** – Osymmetriska svarsalternativ som motverkar socialt önskvärda svar
- Ordningsföljd** – Konsekvent ordningsföljd på svarsalternativen

Webbenkät

Undersökningen har genomförts som en webbaserad enkät. För att säkerställa en så hög svarsfrekvens som möjligt har följande kriterier uppställts: informationen ska vara enkel och lättillgänglig, undersökningen ska inte behöva ta mer än fem minuter att delta i och hanteringen av frågeformuläret ska vara okomplicerad. Genom att skapa en hemsida har kriterierna ansetts vara uppfyllda.

Etablerande av kontakt

Utifrån den framtagna ramen upprättades en förteckning bestående av företag och e-postadresser. De personer som eftersökts är företagets (koncernens) CFO (Chief Financial Officer), ekonomichef eller den ansvarige för finansiell rapportering på koncernnivå. I första hand inhämtades denna kontaktuppgift från företagets hemsida. Ett e-brev utformades som en inbjudan till undersökningen, se figur 9, och distribuerades från och med den 17 november. E-brevets syfte var att berätta om studiens syfte samt att motivera mottagaren att välja att delta i undersökningen. Tillsammans med kompletterande information på studiens hemsida, mer om detta nedan, finns information om syftet med undersökningen, vem som ligger bakom den, vilka som har tillfrågats om att delta och varför, hur lång tid det beräknas ta att besvara frågorna samt hur svaren kommer att behandlas.¹ Om det inte gick att finna denna uppgift på hemsidan kontaktades företaget via en allmän e-postadress med en förfrågan om kontaktuppgifter. För detta ändamål formulerades ett allmänt e-brev, se figur 10. E-postmeddelandet skickades ut den 17 november. I takt med att svaren inkom skickades en inbjudan om att delta i undersökningen till den kontaktperson som angetts.

¹ Kylén, 1994

Hej!

Vi är två studenter från Handelshögskolan i Göteborg som håller på med en studie inom finansiell rapportering. Som en del av detta projekt genomförs en mindre undersökning bland svenska företag noterade på OMX Nordiska Börs.

Vi behöver en kontaktuppgift, innehållande e-postadress på lämplig person. I första hand söker vi efter CFO, ekonomiansvarig eller någon som är ansvarig för den finansiella rapporteringen på koncernnivå.

Företagets medverkan tar cirka fem minuter i anspråk och är viktig för studiens kvalitet. För ytterligare information hänvisas till studiens hemsida:

<http://hansasplund.brinkster.net/>

Tack för all hjälp!

/Hans Asplund och Dina Johansson

Figur 9 – Inbjudan till undersökningen

Hej!

Som en del av en studie om osäkerheter och bedömningar i delårsrapporter som genomförs vid Handelshögskolan i Göteborg behöver vi Er hjälp. Syftet med undersökning är att kartlägga i vilken utsträckning företag använder delårsrapporter för att upplysa om viktiga händelser, osäkerheter i bedömningar samt källor till osäkerheter i uppskattningar.

Undersökningen genomförs som en **webbaserad enkät och tar cirka fem minuter att besvara**. Enkäten består av frågor med ett antal fördefinierade svarsalternativ. Bidraget från Ert företag är viktigt för att undersökningen ska kunna bidra med kunskap om hur svenska företag utformar sina delårsrapporter.

Detta e-postmeddelande har skickats till koncernens (företagets) CFO, ekonomichef eller motsvarande. Om det finns någon annan person på företaget som är mer lämpad att besvara enkäten vidarebefordra gärna detta e-postmeddelande till vederbörande, eller besvara denna e-post med uppgift om vem vi ska kontakta.

För att säkerställa rätt svarsfrekvens används en verifieringskod. Din verifieringskod är XXXX Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt. För ytterligare information och för att besvara enkäten besök studiens hemsida:

<http://hansasplund.brinkster.net/index.asp?id=XXXX#en>

Tack för Din medverkan!

/Hans Asplund och Dina Johansson

Figur 10 – Allmänt E-postmeddelande

Etiska övervägningar

Vid alla studier behöver etiska övervägningar göras, speciellt viktigt att klargöra är hur den insamlade informationen ska användas. Förutom lagar och förordningar påverkar rådande uppfattningar och tankar på ett mer mellanmänniskt plan den trovärdighet studien får. Därtill finns det vedertagna principer för hur vetenskapliga studier ska gå till.¹ I denna studie har vi försökt att tillgodose dessa genom att informera deltagarna om studien, dess syfte och att deras medverkan bygger på frivillighet. Konfidentialitet utlovas, vilket innebär att vare sig enskilda individer eller företag ska kunna identifieras och att person- och företagsuppgifter kommer att hanteras på ett sådant sätt att obehöriga inte ska kunna ta del av dem.²

Produktion av hemsida

För att underlätta kontakten med företagen skapades en hemsida med både information om studien, se figur 11, samt en möjlighet att besvara enkäten direkt på hemsidan. För att öka

¹ Vetenskapsrådet

² Merriam, 1994

intresset för undersökningen utformades hemsidan med en viss personlig prägel och med en övervägd mängd information. Mängden information syftar till att besvara frågor utan att uppfattas som alltför omfattande. Den personliga utformningen åstadkoms med hjälp av en kort presentation uppsatsens författare, både med bild och i text. Användandet av en webbenkät innebär såväl ett enklare som snabbare förfarande framför alternativet med en pappersenkät. Kostnaderna är obefintliga, dataregistrering och viss analys kan ske automatiskt. Förberedelserna är dock något större, vilket omfattar såväl framtagning av layout som programmering. Inför denna undersökning återanvändes dock stora delar av källkoden från ett tidigare projekt som en av författarna utfört. Källkoden är dock i grunden egenutvecklad och sedermera anpassad till det aktuella projektet. Ett webbhotell som tillhandahåller de erforderliga tjänsterna kostnadsfritt anlätades. För att uppfylla kraven på säkerhet och att på ett enkelt sätt kunna hantera och analysera ett stort antal svar skapades ett frågeformulär vars svar lagrades i en databas.

Osäkerheter och bedömningar i delårsrapporter

Ett övergripande syfte med företagens finansiella rapportering är att tillgodose marknadens behov av information. Det är rimligt att anta att de upplysningar som ges under ett räkenskapsår får en påverkan på de prognoser som investerare gör. Ur ett företagsperspektiv görs överväganden om vilken information som ska lämnas och när den ska lämnas för att tillgodo se detta informationsbehov. IFRS ställer dock krav på minimiinformation i delårsrapporterna. Utöver detta kan företagen alltså ha egna incitament att redovisa frivillig information i delårsrapporterna, där ett syfte är att få tillgång till riskkapital.

Syftet med denna undersökning är att kartlägga i vilken utsträckning företagen använder delårsrapporter för att upplysa om viktiga händelser, osäkerheter i bedömningar och källor till osäkerheter i uppskattningar. Samtliga frågeställningar ligger inom ramen för vad som är acceptabelt inom IFRS. Undersökningen syftar alltså inte till att hitta företag som gör fel. Däremot är vår samlade erfarenhet att verkligheten många gånger blir hybrider av vad normgivaren från början tänkt sig, eller som vår professor Thomas Polesie har uttryckt det ...

Normerna anger hur något skall vara. Praxis kan förhålla sig till dem, men har en märklig tendens att gå sina egna vägar.

Som grund för urvalet av företag i denna undersökning har företag noterade på den Nordiska Börsen OMX använts. Undersökningen genomförs som en webbaserad enkät på denna hemsida. Det tar cirka fem minuter att besvara frågorna. Svaren lagras i en databas och kommer att sammanställas i en rapport. Alla svar behandlas konfidentiellt. En verifieringskod används för att säkerställa rätt svarsfrekvens.

Gå till enkäten genom att ange den fyrsiffriga verifieringskod som finns i inbjudan till undersökningen (e-postmeddelandet). Ditt bidrag till undersökningen är viktigt.

Figur 11 – Informationstext på studiens hemsida

Enkätutformning

Åtkomst till enkäten skapas genom att en så kallad session aktiverades på hemsidan, detta skede genom att informanten angav en verifieringskod på hemsidan. Ett förenklat förfarande tillämpades när informanten använde den länk som fanns i inbjudan till undersökningen (e-brevet). Denna länk innehöll den verifieringskod som företaget tilldelats och aktiverade därmed automatiskt den session som krävdes för att göra enkäten tillgänglig. Enkäten visades i sin helhet (statiskt) och informanten navigerade genom att skrolla på hemsidan. Tillvägagångssättet skapar både en överskådlig och lättnavigerad enkät. Enkäten validerades innan den skickades ut till berörda företag genom att funktionaliteten testades i olika webbläsare på

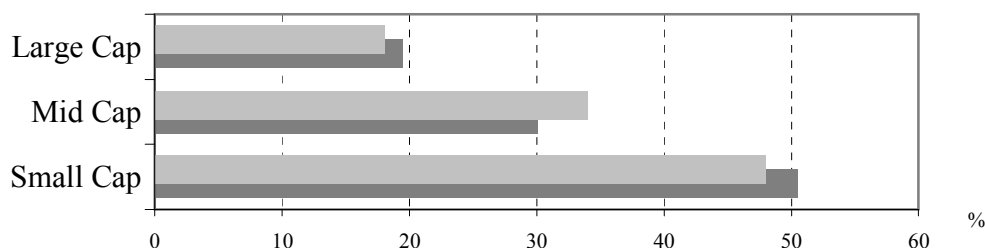
den aktuella webbservern. Frågeformuläret innehöll totalt 22 stycken frågor, där var och en försetts med ett antal fördefinierade svarsalternativ, så kallade *multiple response*. Endast ett svarsalternativ kunde markeras genom att en så kallad *radio button* markeras. Enkäten har medvetet utformats så att informanten kan lämna frågor obesvarad. Frågeformuläret återfinns i bilaga II. Anledningen till att partiellt bortfall accepteras är att informanten dels kan uppleva frågeformuleringen svårapplicerad på företaget och dels kan det saknas lämpliga svarsalternativ. En avvägning har gjorts där det ansetts fördelaktigare att acceptera ett partiellt bortfall, med en varierad svarsfrekvens som följd, än att riskera att hela enkäten blir obesvarad.

Säkerhets- och integritetsaspekter

Här redogörs för de speciella säkerhets- och integritetsaspekter som är aktuella i denna undersökning. För att uppfylla säkerhets- och integritetskraven tilldelades varje deltagande företag en unik verifieringskod. Samtliga uppgifter som insamlades via hemsidan registrerades i en databas. Några namn eller andra uppgifter om företag eller personer förutom själva verifieringskoden registrerades inte. Kopplingen mellan verifieringskod och företag sparades på ett särskilt dokument, oåtkomligt från internet. Detta dokument användes för att verifiera vilka företag som valt att delta respektive inte delta i undersökningen. Syftet har varit dels att kunna säkerställa en korrekt svarsfrekvens, genom att verifiera antal unika företag som deltagit, och dels att kunna skicka den slutgiltiga rapporten till de företag som begärt det. Därtill har vissa kompletterande uppgifter inhämtats från de besvarade företagens finansiella rapporter, se vidare i analysblocket. På hemsidan lagrades även besöksstatistik, där varje träff redovisades med tidpunkt, IP-adress och i förekommande fall verifieringskod. Svaren från de deltagande företagen, samt tidpunkt, IP-adress och verifieringskod lagrades i databasen. Samtliga deltagande företag har meddelats att informationen lagras i en databas och kommer att sammanställas i en rapport. Information har även lämnats om att alla svar behandlas konfidentiellt och att en verifieringskod används för att på ett säkert sätt säkerställa svarsfrekvensen.

Svarsbearbetning

Med en aktuell ram omfattande 227 företag har 56 besvarat enkäten. Ser man till hur svaren fördelar sig på segment, se tabell 3, kan konstateras att det råder en god överensstämmelse mellan svarsfrekvens och hur de i ramen ingående företagen de facto fördelar sig på segmenten. Inledningsvis var det en överrepresentation av företag från det minsta segmentet bland de svarande. Vilket vi antog bero på det faktum att det är lättare att etablera en kontakt med CFO i mindre företag än vad fallet är i de största företagen. Den skuggade, mörka stapeln, i figur 12 visar hur segmenten fördelar sig i verkligheten medan den ljusa stapeln visar aktuell svarsfrekvens. Aktuell svarsfrekvens, fördelad på sektorer och segment, finns även i tabell 3.

Figur 12 – Svarsfrekvensen fördelad på de olika segmenten

Utifrån figur 12 kan vi dra slutsatsen att de 56 företagen fördelar sig på de olika segmenten i enlighet populationen som helhet. Detta stärker vårt antagande att de besvarade enkäterna utgör en representativ grupp av den totala populationen.

Sektor	Segment			Totalt
	LARGE	MID	SMALL	
Dagligvaror	33 %	–	–	17 %
Energi	–	–	–	–
Finans och fastighet	36 %	39 %	33 %	36 %
Hälsovård	–	25 %	27 %	22 %
Industrivaror och tjänster	27 %	32 %	26 %	28 %
Informationsteknik	–	29 %	22 %	23 %
Material	–	50 %	–	10 %
Sällanköpsvaror och tjänster	–	8 %	23 %	14 %
Telekomoperatörer	–	–	33 %	20 %
Totalt	23 %	28 %	24 %	25 %

Tabell 3 – Svarsfrekvens fördelade på segment och sektorer

Täckningsfel

Att fastställa en teoretisk ram för studiens genomförande var tämligen okomplicerat. Det egentliga problemet uppstod när kontakt skulle etableras på företaget, vilket berörts ovan. Detta problem brukar i litteraturen benämnas som täckningsfel.¹ När det saknas en etablerad kontakt på ett företag uppstår underteckning. Förutom företagets hemsida har uteslutande e-post används som kommunikationskanal. Graden av underteckning beror på andelen företag som inte gav respons på den allmänna begäran om kontaktuppgifter på lämplig kontaktperson. Många företag väljer att skriva ut kontaktuppgifter på nyckelpersoner på företagets hemsida, medan somliga helt saknar sådan information. Allmänt har det varit svårare att etablera en kontakt i större företag i jämförelse med de mindre. Täckningsfelet i denna undersökning uppgår till sex procent, se tabell 4.

Sektor	Segment			Summa
	LARGE	MID	SMALL	
Dagligvaror	0 – 0 – 1	0 – 0 – 0	0 – 0 – 0	0 – 0 – 1
Energi	1 – 0 – 0	0 – 0 – 1	0 – 0 – 0	1 – 0 – 1
Finans och fastighet	0 – 1 – 1	0 – 0 – 1	1 – 0 – 0	1 – 1 – 2
Hälsovård	0 – 0 – 0	1 – 0 – 1	2 – 0 – 1	3 – 0 – 2
Industrivaror och tjänster	0 – 0 – 2	0 – 0 – 5	2 – 0 – 2	2 – 0 – 9
Informationsteknik	1 – 0 – 0	0 – 1 – 0	1 – 0 – 4	2 – 1 – 4
Material	1 – 0 – 0	0 – 0 – 0	0 – 0 – 0	1 – 0 – 0
Sällanköpsvaror och tjänster	2 – 0 – 0	0 – 0 – 0	1 – 1 – 0	3 – 1 – 0
Telekomoperatörer	0 – 0 – 0	0 – 0 – 0	0 – 0 – 1	0 – 0 – 1
Summa	5 – 1 – 4	1 – 1 – 8	7 – 1 – 8	13 – 3 – 20

Tabell 4 – Bortfallsanalys [Kontaktperson saknas – Avböjt medverkan – Besökt hemsidan utan av svara]

Bortfallsanalys

Vid bortfallsanalys studeras de företag som ingår i den aktuella ramen, det vill säga den teoretiska ramen reducerad med de företag där det saknades en etablerad kontakt.² Detta ger oss en aktuell ram på 227 företag. Bortfallsanalysen behandlar det så kallade individbortfallet. Med

¹ Dahmström, 2005

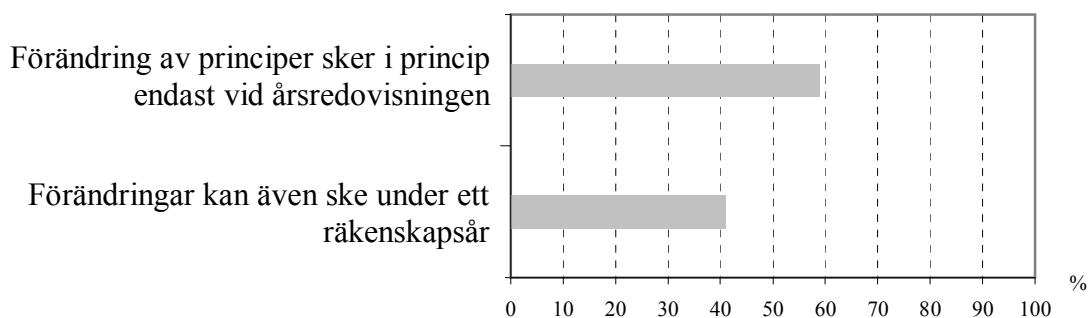
² Dahmström, 2005

detta avses de objekt i ramen som inte deltagit i undersökningen. En annan typ av bortfall behandlar bortfall av enstaka svar, så kallat partiellt bortfall.¹

Ett vanligt förekommande argument mot att använda webbaserade enkäter är att tillgängligheten kan variera för olika element i den identifierade ramen.² Utifrån den framtagna ramen menar vi dock att detta inte är något problem då företag är vana användare av internet som kommunikationsmedel. Bortfallet analyseras i detalj nedan, se även tabell 4. Av de företag som inte svarat har tre stycken meddelat att de inte vill delta, motiveringen var i samtliga fall tidsbrist. 20 stycken företag har aktivt besökt hemsidan utan att besvara enkäten. Orsaken till detta kan givetvis inte analyseras här, men en gissning är att det rör sig om att den utvalda kontaktpersonen inte känt engagemang för de frågeställningar studien omfattar. Detta tycker vi är något märkligt då det ligger i företagets eget intresse att utforma sina finansiella rapporter så att marknaden blir tillfredställd. En annan förklaring kan vara att informanten helt enkelt har blivit avbruten i svarsprocessen och därmed inte registrerat sina svar. Av återstoden företag, 148 stycken, kan det vara så att kontaktpersonen inte observerat eller inte velat delta i undersökningen. Generellt finns det alltid en risk med webbaserade enkäter att bortfallet ökar på grund av tekniska problem.³ Vi har dock inte fått någon indikation på att det har uppstått något tekniskt problem relaterat till den server hemsidan låg på under den aktuella perioden.

Frågeformulär – Svar med kommentarer

Här följer en presentation av undersökningen, vilka svar som erhållits samt våra kommentarer. De grafiska figurerna visar den relativa svarsfrekvensen för respektive svarsalternativ. En obesvarad fråga framträder som ett partiellt bortfall i frekvensfördelningen. Fullständiga frekvenstabeller återfinns i bilaga III. Inledningsvis formulerades några frågor om företaget i allmänhet, bland annat om koncernredovisningen upprättas i enlighet med av EU antagen IFRS. En korrekt definierad ram innehåller bara företag som lyder under IFRS regelverk, därför var det föga intressant att samtliga företag uppgav att de följer (av EU antagen) IFRS. Vi ställde även frågan om när i tiden byte av redovisningsprinciper vanligtvis sker.

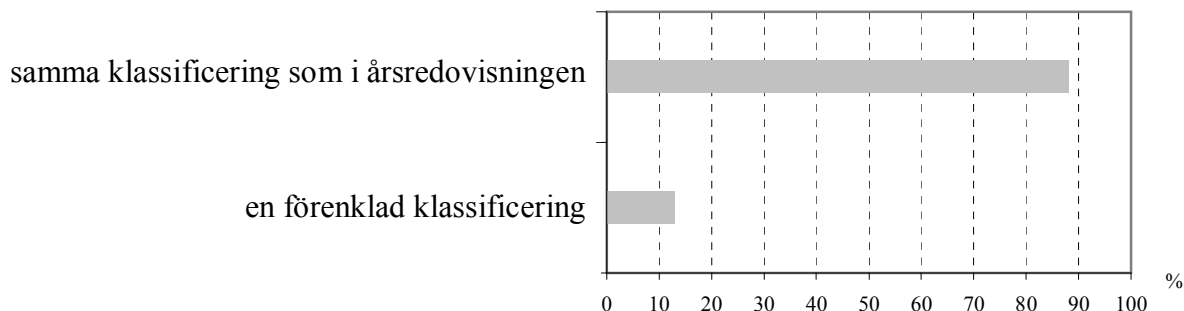

Nära tre av fem företag säger att byte av redovisningsprincip äger rum i samband med upprättandet av årsredovisningen. Frågan är central då byte av principer i allmänhet innebär ökade upplysningskrav. Därmed skulle ett konsekvent användande av principer under året medföra mindre upplysningar i delårsrapporterna. Det är möjligt att lämna en förenklad rapport över den finansiella ställningen genom att tillämpa en mindre noggrann klassificering av olika balansposter. Det kan exempelvis gälla tillgångars och skulders indelning som kort- respektive långfristiga. I koncernens delårsrapporter tillämpas ...

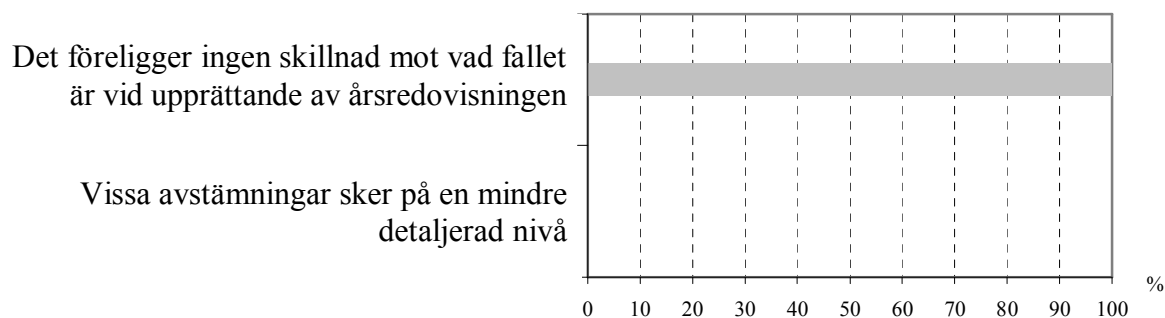
¹ Dahmström, 2005

² Dahmström, 2005

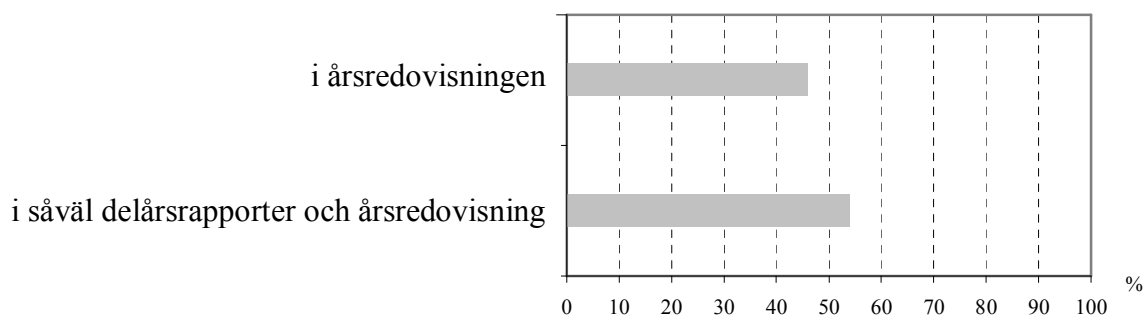
³ Dahmström, 2005

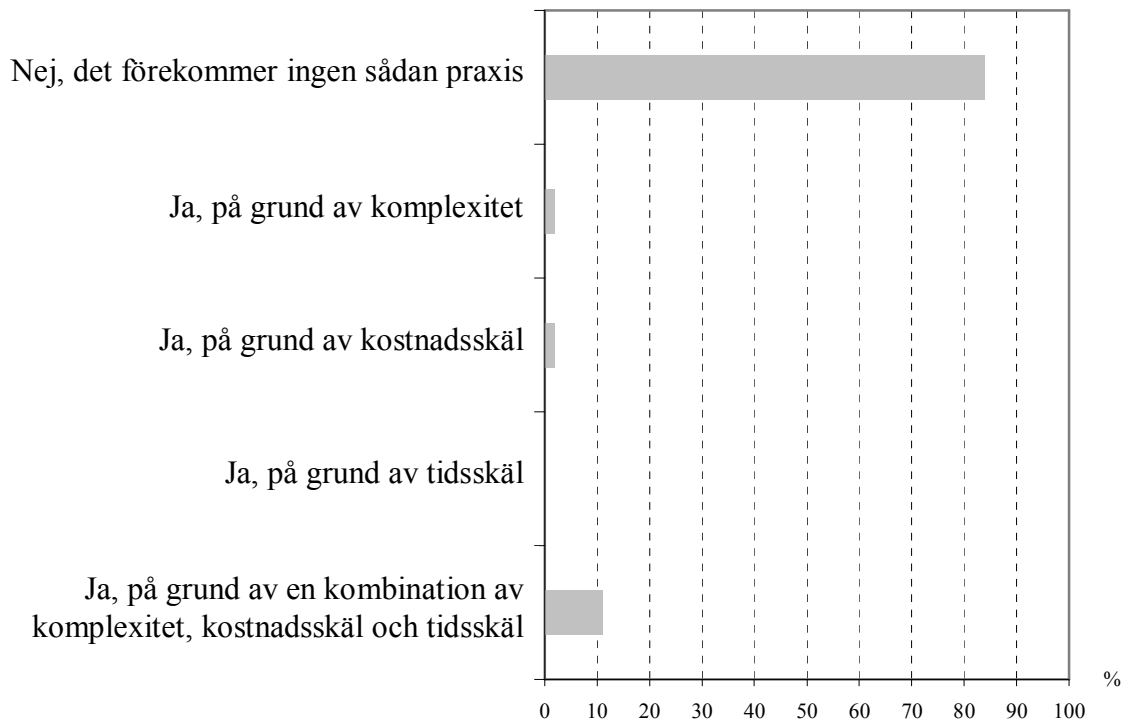
Trots att IFRS tillåter en förenklad klassificering av tillgångar respektive skulder vid delårsrapportering är det en stor majoritet som väljer att använda samma klassificering som i årsredovisningen. På motsvarande sätt kan vissa koncerninterna avstämningar göras på en mindre detaljerad nivå vid delårsrapportering än vad som är brukligt i samband med upprättande av årsredovisning. Här uppger samtliga företag att det inte råder någon skillnad mellan de olika rapportformerna.

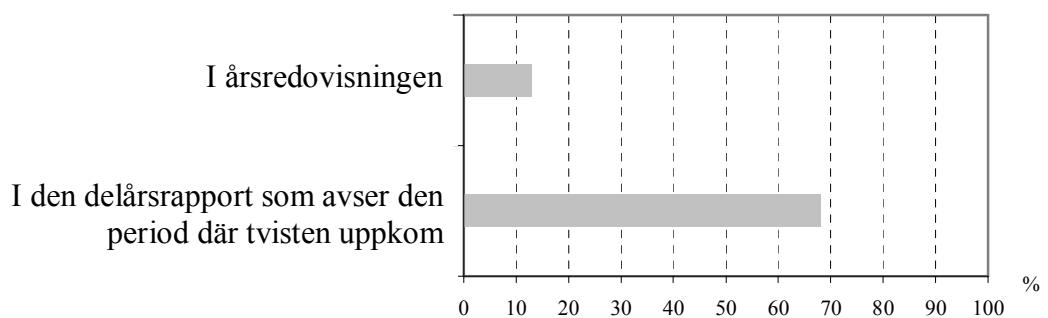
Det entydiga svaret kan innebära att frågan var något tvetydigt ställd och att företagen inte vill svara så att de blir misstolkade. Ett annat sätt att tolka detta, vilket vi återkommer till i den analytiska diskussionen, är att det trots allt råder en stor homogenitet i tolkningen av det principbaserade regelverket. En större spridning mellan företagen uppträder när vi ställde frågan om hur transaktioner med närstående redovisas, ...

Det kan vara svårt att ställa frågor som uppfattas som relevanta för alla typer av företag oberoende av branscher. Det finns vissa branscher där vissa typer av uppskattningar måste göras som till sin natur är mycket komplicerade. IFRS tillåter att vissa förenklade metoder i så fall kan användas i delårsrapporteringen. I så fall förväntas dock företaget upplysa om detta. Vi ställde därför frågan om det finns någon sådan praxis i en enskild värderingsfråga och vad skälet till att frånga den gängse värderingsmodellen i så fall är.

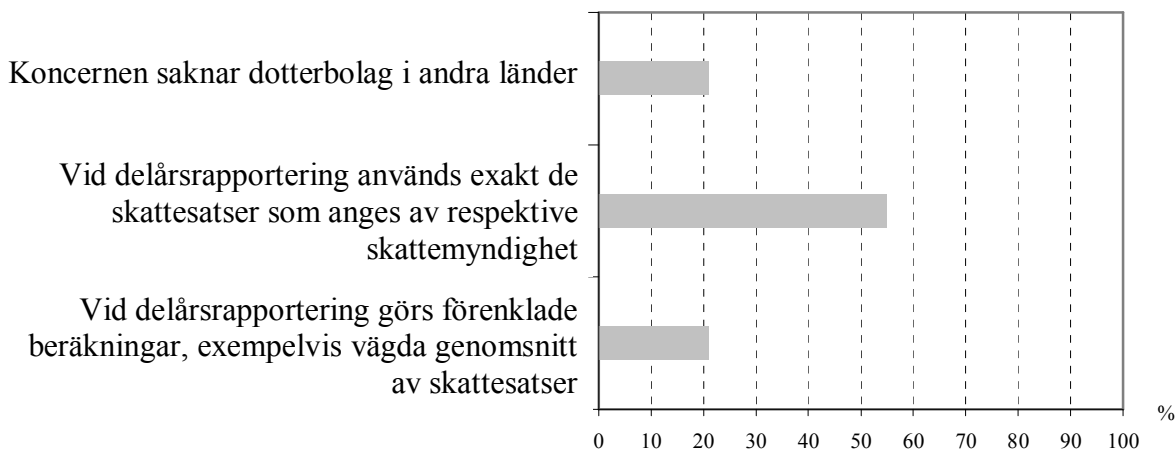

Även här ser vi att en stor majoritet av företagen uppger att de inte har någon sådan praxis. Därmed förväntas samma typer av upplysningar om gjorda antaganden som i årsredovisningen även finnas i delårsredovisningen. Även på denna fråga är det intressant att fundera över varför så få företag medger att det finns skäl, exempelvis i form av bristande resurser eller komplexa modeller, att tillämpa förenklade värderingsmodeller. Ibland förekommer tvister kring låneavtal och då krävs det att upplysningar lämnas i den finansiella rapporteringen. Vi ställde frågan om när en eventuell sådan tvist offentliggörs.

Inkomstskatt

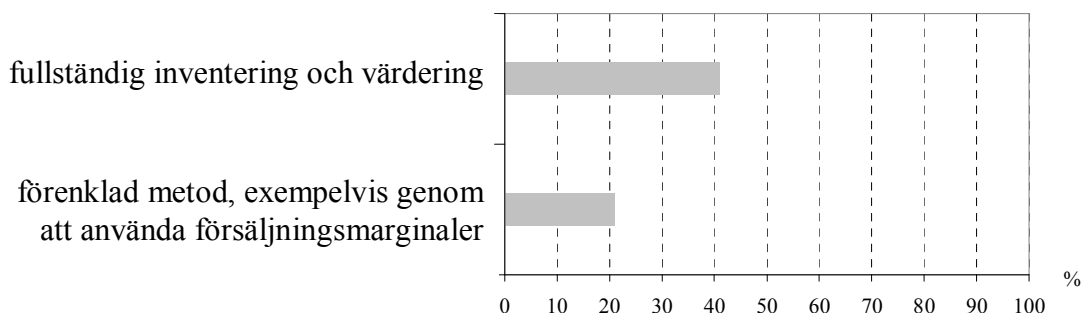
Ett exempel på hur förenklingar kan ske i delårsrapporter är vid beräkningar av skatteskostnad och uppskjuten skatteskuld. Vi frågade om det tillämpas några förenklade beräkningar, såsom vägda genomsnitt av de olika skattesatserna, vid delårsrapporteringen.

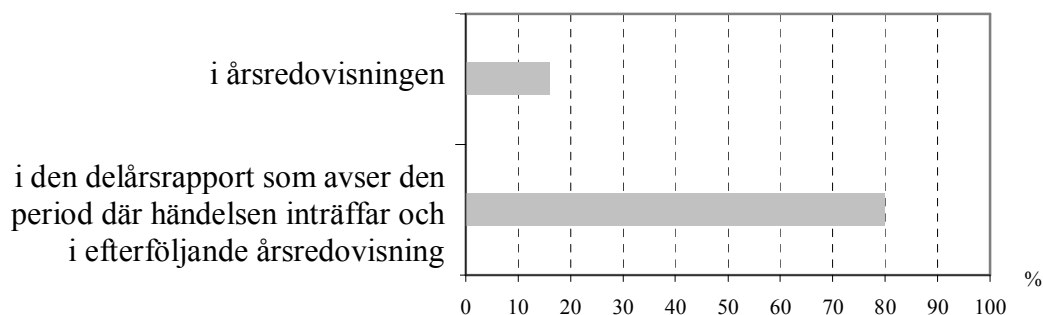
Även här ser vi att, av de företag som har utländska verksamheter, är det en klar majoritet, cirka 5/7-delar, som använder exakta modeller vid dessa beräkningar.

Värdering av tillgångar

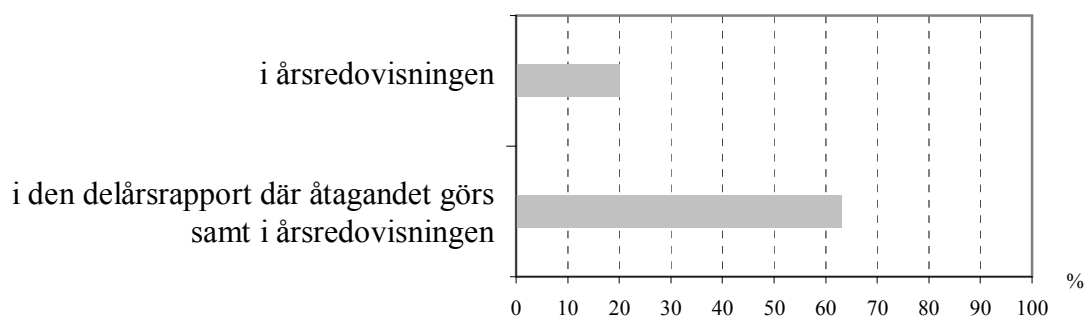
Vid värderingen av tillgångsposterna finns det möjlighet till förenklingar vid delårsrapporternas upprättande. Exempelvis är inte en fullständig inventering och värdering av varulager alltid nödvändigt. Vi ställde därför frågan om hur varulager värderas. Företagen svarade att de använder en ...

En tredjedelar av de företag som besvarade frågan uppger att en förenklad metod används. Det kan i en första anblick verka vara en låg andel men är i själva verket är det antagligen en rimlig fördelning. I nästkommande block diskuteras behovet av sådana förenklingar ingående. Förändringar bland anläggningstillgångarna ska normalt redovisas genom värderingar av dess värde genom en upplysning. Vi ställde frågan om när investeringar, förvärv eller avyttringar av materiella anläggningstillgångar redovisas. Svaret var ...

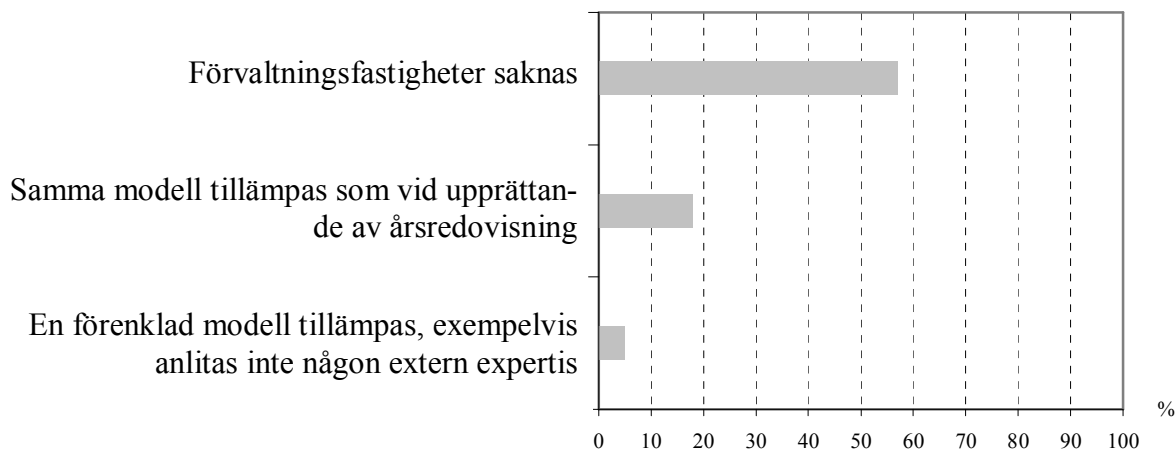
Det är alltså en stor majoritet som uppger att sådana förändringar av anläggningstillgångar får genomslag i den delårsperiod som händelsen inträffar. Även åtaganden om förvärv av materiella anläggningstillgångar ska redovisas. Vi frågade när detta sker, svaret var ...

En redovisningsprincip som är tillämpbar vid värdering av anläggningstillgångar är omvärderingsmetoden. Denna metod innebär att företaget måste fastställa ett verkligt värde på tillgången ifråga vid omvärderingstidpunkten. Vad gäller vid delårsrapportering?

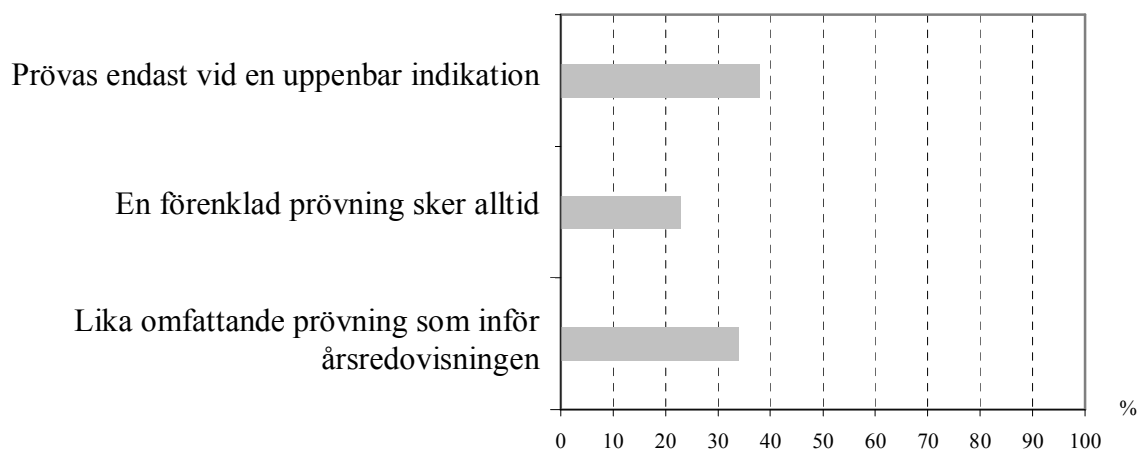

Det är tydligt att den problematik som är förknippad med att fastställa ett verkligt värde måste hanteras i en majoritet av företagen. Endast en fjärdedel anger att de värderar samtliga anläggningstillgångar med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. Av de företag som uppgett att de har ett behov av att fastställa ett verkligt värde, exempelvis vid användning av omvärderingsmetoden, anger 4/5-delar att de använder samma förfarande som vid upprättande av årsredovisningen. Ett specialfall inträffar i de fall det förekommer förvaltningsfastigheter. Dessa ska alltid värderas till verkligt värde. Här uppger nästan 4/5-delar av de företag som äger förvaltningsfastigheter att de använder samma principer vid fastställande av verkligt värde vid delårsrapportering.

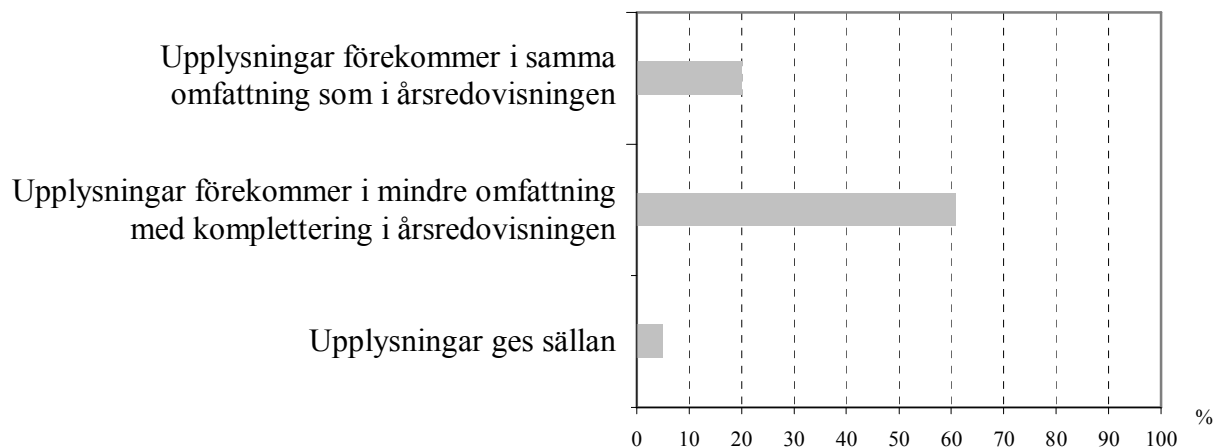

Nedskrivningar

När det gäller hantering av nedskrivningar skilde sig företagen mer åt än vad fallet var vid värdering av anläggningstillgångar. Den första frågan vi ställde var hur en indikation om att ett nedskrivningsbehov finns hanteras samt hur en återföring av en tidigare nedskrivning hanteras inför upprättande av delårsrapporter.

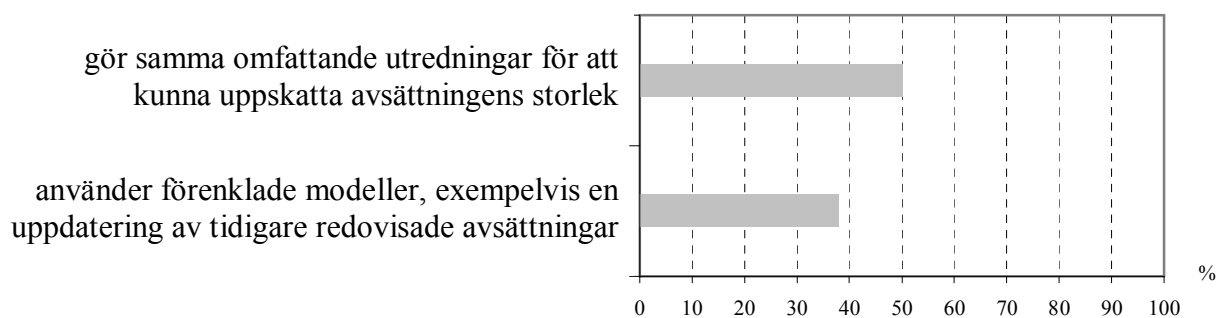
Här ser vi att cirka en tredjedel av de svarande uppger att de använder samma principer som vid årsredovisningen. Majoriteten, av de företag som tillämpar ett förenklat förfaringssätt, menar att det krävs en uppenbar indikation om att ett nedskrivningsbehov finns. Här finns en skillnad jämfört med den skrivning som finns i IFRS, där det formuleras som så att det ska prövas om det finns en indikation. Hur hanterar då företagen upplysningar kring de bedömningar som görs om behovet av nedskrivning och återföring av dito i en delårsrapport? Vi ställde frågan om det finns någon praxis om hur upplysningar hanteras.

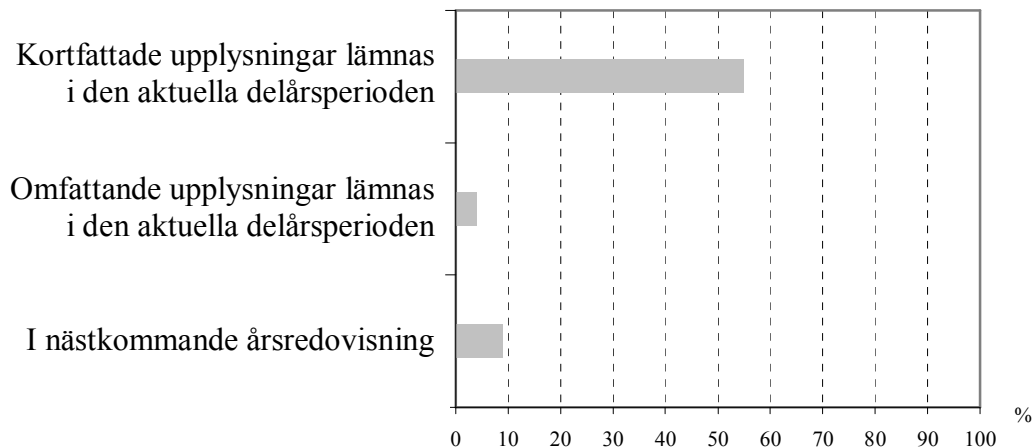
Även här ser vi att de flesta företagen uppger att det sker i mindre omfattning än vad fallet är vid årsrapportering.

Avsättningar

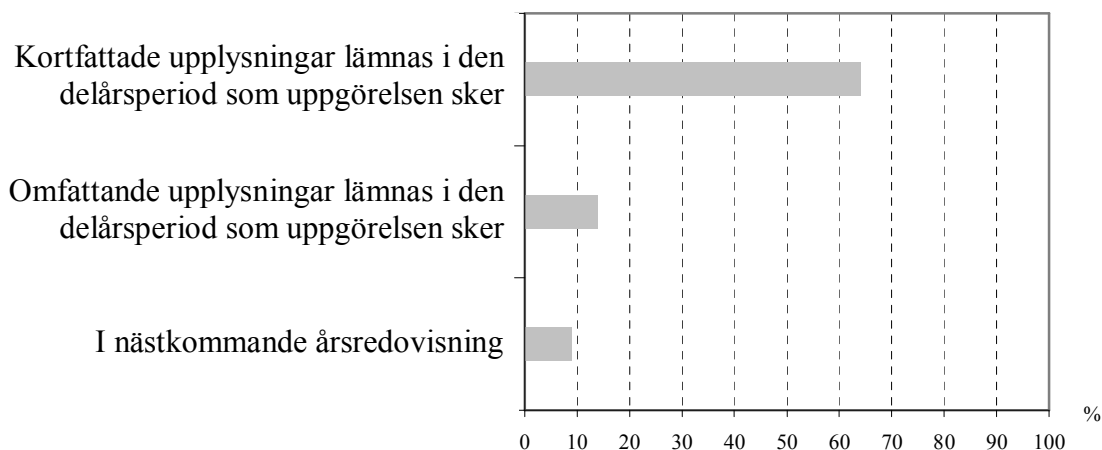
Ett område som är förknippat med omfattande upplysningskrav är avsättningar. För att redovisa en avsättning krävs rimliga uppskattningar utifrån tillgänglig information. För detta används företagets samlade erfarenhet, tillkommande information efter rapportperiodens slut och bedömningar gjorda av utomstående expertis. Praxis i företagen inför delårsrapportering uppges vara att företaget ...

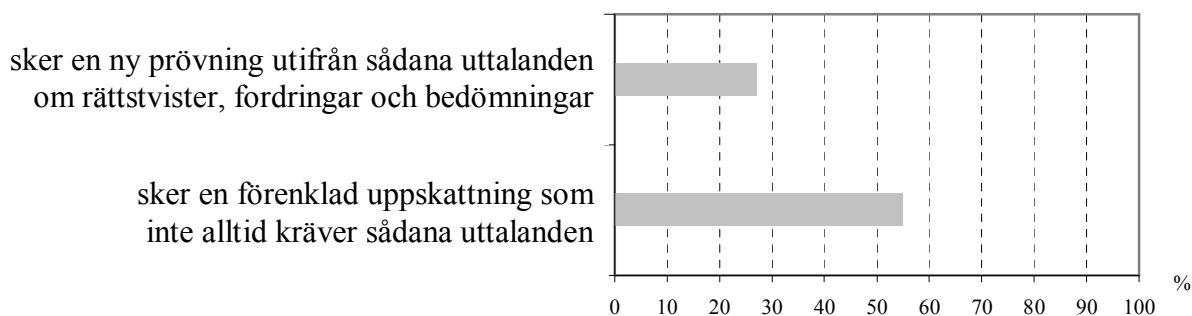
Det finns speciella typer av avsättningar som har varit föremål för omfattande diskussion, exempelvis kommande omstrukturering utgifter. Vi ställde frågan hur företaget hanterar tidigare gjorda avsättningar för omstrukturering, efter det att omstruktureringen är genomförd. Hur redovisas i så fall en eventuell återföring av tidigare avsättningar?

Här är det tydligt att sådana typer av upplysningar lämnas i blygsammare omfattning än vad fallet är vid årsredovisning. Om företaget har varit inblandad i en rättsvist och uppgörelse skett, hur hanteras denna uppgörelse i delårsrapporten?

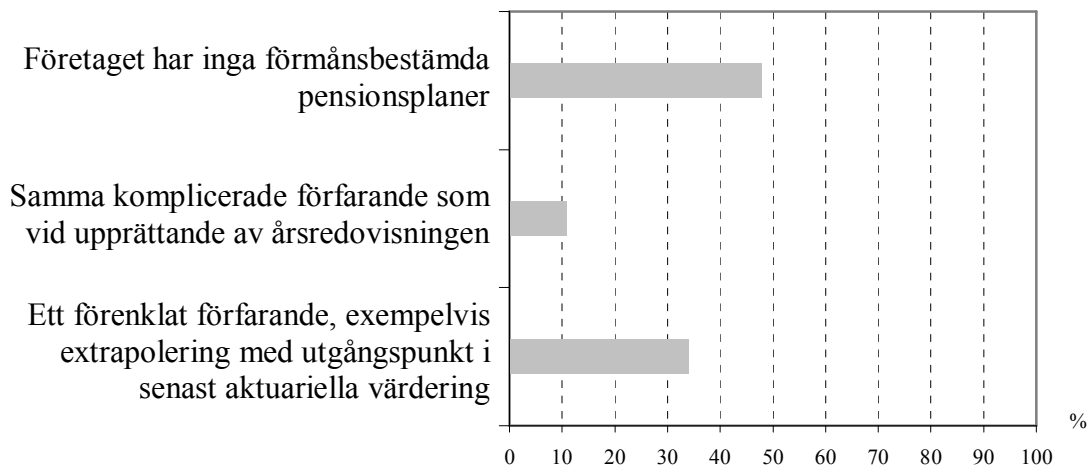

När det inte är möjligt att göra en avsättning för eventuella kommande utgifter kan det föreligga en eventalförpliktelse. En eventalförpliktelse är förknippat med både betydande bedömningar och upplysningar. För uppskattning av eventalförpliktelser kan därför yttranden från jurister och andra externa rådgivare behöva inhämtas. Företagen uppger att det vid upprättande av delårsrapporter ...

Här ser vi att drygt två tredjedelar av de svarande företagen gör en förenklad uppskattning av sådana framtida osäkra utgifter, eventalförpliktelser. En annan typ av avsättningar som kan

uppfattas vara besvärlig att redovisa behandlar pensioner och andra långfristiga ersättningar till anställda. Ett företag ska bland annat fastställa nuvärdet av den förmånsbestämda pensionsskulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar. Det är önskvärt att en behörig aktuarie anlitas vid denna värdering av den förmånsbestämda planen. Så här svarade företagen.

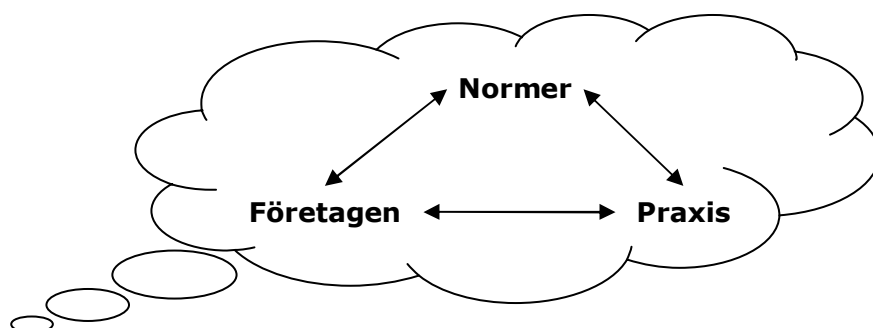
Även om det är önskvärt att företaget anlitar en behörig aktuarie vid värdering av förpliktelsen enligt den förmånsbestämda planen menar IASB att det räcker med ett förenklat förfarande i samband med delårsrapportering. Detta bekräftas även av företagen, där mer än tre fjärdedelar av de företag som redovisar förmånsbestämda pensionsplaner också använder sig av förenklade modeller för att uppskatta pensionskulden vid upprättande av delårsrapporter.

Block 4 – Analytisk diskussion

I detta blocke sammanfattas den bild av företagens delårsrapportering som tonar fram genom studiens empiriska avsnitt. Utifrån tidigare studier, den framväxande normgivningen, fallstudien och den genomförda företagsenkäten diskuteras hur osäkerheter och bedömningar hanteras i delårsrapporter.

Inledande diskussion

Utifrån institutionell teori väljer vi att problematisera de tre begreppen *normer*, *företag* och *praxis*. Beroendet mellan normer, företag och praxis innebär att de normer som företagen följer skapar en praxis, att den utifrån gällande normer uppkomna praxis i någon mening definierar företagen och slutligen ger praxis ett reellt innehåll åt normerna. Varje begrepp definieras alltså utifrån innebörden av de två andra, se figur 13.

Figur 13 – En tankemodell om sambanden mellan normer och praxis

För att berättiga en praxis bör företagen kunna motivera sitt handlande på ett trovärdigt sätt, därmed bidrar praxis till såväl kontinuitet som stabilitet. Normerna har betydelse för företagens agerande, praxis får en legitimerande funktion och därmed kan den verka identitetsskapande för företaget. För att praxis ska kunna uppstå krävs det aktörer, läs företag, som agerar. Det faktum att vissa beteenden och handlingar tycks dominera över andra, upprepas och tillsynes ske oreflekterat och rutinmässigt, så kallad isomorfism, talar dock emot företagen som aktiva aktörer. Det tycks snarare vara så att tolkningen av normerna, som alltid sker i en social kontext, skapar en likformighet av praxis. Därmed uppfattas normerna som givna, trots att de ger utrymme för tolkning. Vi ska i detta block diskutera de empiriska resultaten i ljuset av de inledande teorierna för att försöka förstå hur osäkerheter och bedömningar hanteras i delårsrapporterna.

Osäkerheter och bedömningar

Flera företag i vår undersökning har uppgett att de gör en bedömning huruvida och i vilken omfattning upplysningar ska ske i delårsrapporterna. Däremot har inget företag medgett att de har en utarbetad policy om hur upplysningar om osäkerheter ska göras i delårsrapporterna. Kommentarer om orsaken till detta har skilt sig åt mellan företagen, alltifrån hänvisningar till IFRS och generellt framtagna värderingspolicys till att erfarenhet och överläggningar med revisorer används för de bedömningar som görs. Att bara hänvisa till normgivningen och till allmänna uttalanden i årsredovisningar är naturligtvis ingen bra och genomtänkt strategi för att hitta en balans mellan vilka upplysningar som är väsentliga i delårsrapporterna. Speciellt, vilket framgår tydligt i blocket om normer och teorier, när normgivaren öppnar upp för bety-

dande förenklingar vid upprättande av delårsrapporter. Vår uppfattning är att det i praktiken till stor del är företagens egna erfarenheter som ligger till grund för vilka upplysningar som lämnas.

För varje område görs det självklart en bedömning om hur pass väsentlig denna information är, t ex för återföring av strukturreserver samt t ex tvister. Om det inte handlar om några väsentliga belopp lämnas inga upplysningar, men det bedöms från fall till fall huruvida det är väsentligt.

Anonymt företag

I debatten har införandet av IFRS ofta ansetts som omfattande och alltför krävande för många företag, en åsikt som även har framförts i vår undersökning.

Många av reglerna i IFRS skulle kräva en extrem bemanning av ett Small Cap bolag om de skulle uppdateras lika detaljerat varje kvartal. Oftast är förändringar från kvartal till kvartal inte materiella och frågeställningarna blir därför en aning väl teoretiska i ett bolag med en balansomslutning som vår.

Anonymt företag

Att IFRS är ett omfattande regelverk och det faktum att företagens anpassning till nya normer många gånger förutsätts ske snabbt kan uppfattas betungande av företagen är inte svårt att förstå. Däremot uppfattar vi en viss övertro på regelverkets rigiditet. IFRS öppnar upp för ganska stora förenklingar i samband med delårsrapporteringen. Svårigheten kan vara att användandet av förenklade modeller kräver upplysningar av ett annat slag, nämligen vilka förenklade antaganden som de facto görs.

Upplysningar om förenklingar

Vi har utvärderat ett femtontal företags delårsrapporter, vilka har uppgett i enkäten att de tillämpar förenklade värderingsmodeller, se tabell 5. De exakta svarsalternativen finns i bilaga II. Företagen utvaldes godtyckligt så att de representerar olika segment och branscher.

		En förenklad klassificering av tillgångar och skulder	Förenklade beräkningar vid uppskattning av skattekostnad/uppskjuten skatteskuld	Förenklad beräkningar vid värdering av varulager	Ett förenklat förfarande vid fastställande av värkligt värde vid tillämpning av omvärderingsmetoden	En förenklad modell för att fastställa verkligt värde av förvaltningsfastigheter	En förenklad prövning sker alltid inför nedskrivning/återföring av en nedskrivning	Förenklade modeller används för redovisning av avsättningar	En förenklad uppskattning vid uppskattning av eventalförpliktelser	Ett förenklat förfarande vid värdering av förmånsbestämda pensionsskulder/förvaltningstillgångar
S M A L L C A P	Industrivaror och tjänster	■		■	■			■	■	■
	Finans och fastighet				■				■	■
	Informationsteknik							■	■	■
	Hälsovård			■				■	■	
	Sällanköpsvaror och tjänster				■			■	■	■
M I D C A P	Industrivaror och tjänster		■					■	■	
	Finans och fastighet	■					■	■	■	
	Informationsteknik	■							■	
	Hälsovård		■		■	■		■	■	
	Material		■						■	■
L A R G E	Industrivaror och tjänster			■			■	■	■	
	Industrivaror och tjänster					■			■	
	Industrivaror och tjänster		■	■			■			■
C A P	Finans och fastighet	■								■
	Dagligvaror								■	■

Tabell 5 – Företagens användning av förenklade värderingsmodeller vid delårsrapportering

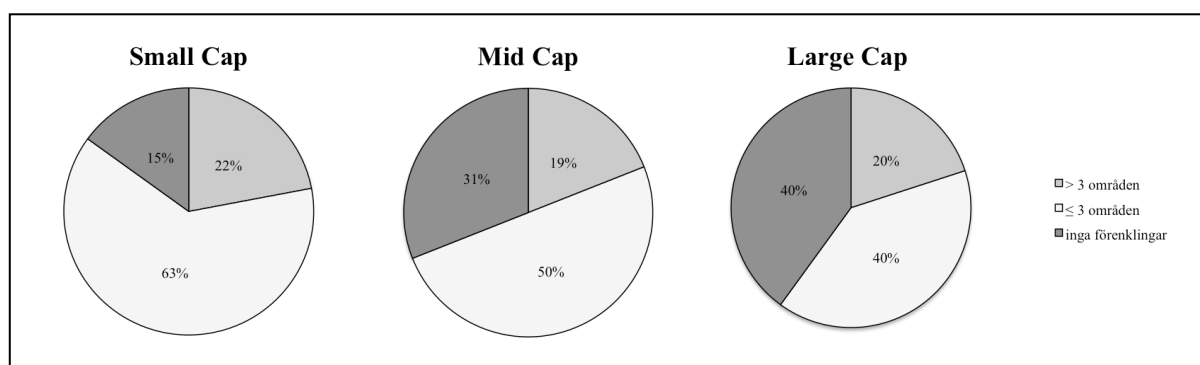
Undersökningen av de granskade företagens delårsrapporter för 2008 har visat att det i samtliga fall saknas upplysningar om vilka förenklingar som gjorts. Företagens storlek eller tillhörighet till en viss bransch innebär inte någon skillnad i hur upplysningar av detta slag hantearas. Vi har även noterat att företag tenderar att förenkla redovisningen av avsättningar, eventalförpliktelser samt förmånsbestämda pensionsskulder och förvaltningstillgångar, i den mån dessa poster är aktuella. En förklaring, som ligger nära till hands, är den inneboende problematiken med att värdera avsättningar och eventalförpliktelser som medför ett behov av förenklade metoder och modeller. När det gäller förmånsbestämda pensionsskulder utgör de i många företag en mindre väsentlig post och ibland tillämpas ett förfarande med korridorregler i årsredovisningen, vilket får till följd att någon löpande uppdatering inte sker.

Många företag uppger att merparten redovisningsområdena inte är föremål för förenklingar vid delårsrapporteringen. En möjlig förklaring till detta kan vara att företagen har resurser att ta fram exakta uppgifter i sina IT-system. Den tekniska utvecklingen har i det närmaste revolutionerat förutsättningarna där mycket numera sker genom automatisk databehandling. Det som för 20 år sedan krävde stora manuella arbetsinsatser är idag rutinmässiga arbetsmoment. Ett exempel på denna utveckling är hanteringen av varulager i synnerhet och de logistiska systemen i allmänhet som har skapat helt nya möjligheter vid värdering av omsättningstillgångar. Speciellt gäller detta företag vars affärsidé är avhängd effektiva distributionssystem.

Detta har medfört att många företag inventerar sina lager löpande under året, istället för att som tidigare göra det inför ett bokslut. Därmed föreligger det ingen skillnad i säkerheten i de kvantiteter som ingår i värderingsmodellerna. De utvecklade och välfungerande rutinerna som tillämpas av många företag innebär att det saknar mening, ur tids- och ekonomiskt perspektiv, att använda några andra modeller än den gängse. Många företag har följaktligen inte något behov av en förenklad värderingsmodell av varulager. I vår undersökning tillhör 60 procent denna grupp.

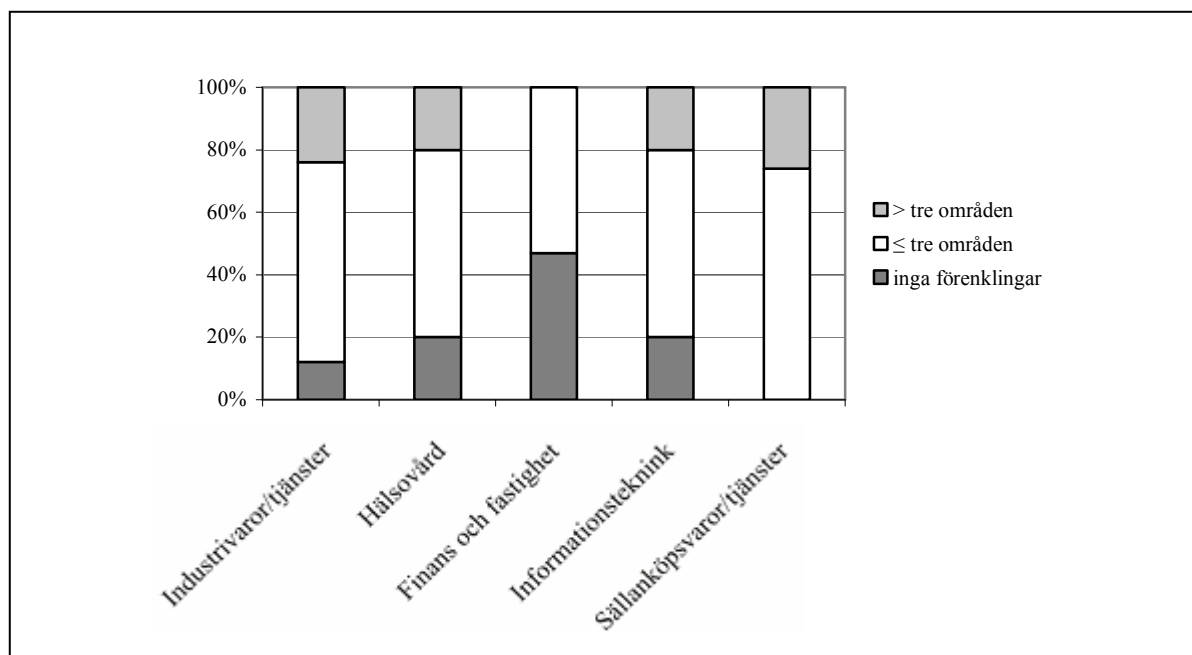
Skillnader mellan företag

För att få en uppfattning om det finns några skillnader mellan företag i hantering av förenklingar och upplysningar beroende på storlek och branschtillhörighet har vi analyserat enkätsvaren. I den första analysen har vi studerat i vilken utsträckning företagen använder sig av förenklade modeller. Om utgångspunkten är företagets storlek, det vill säga segmenttillhörighet, framträder en signifikant skillnad mellan segmenten avseende andelen företag som uppger att de inte gör några förenklingar, se figur 14.

Figur 14 – Omfattningen av förenklingar i olika segment

Sex av tio största företag uppger att de använder sig av förenklade modeller i någon mån, bland de minsta företagen ökar andelen till 85 procent. Detta kan bero på att finans- och fastighetsbranschen är något överrepresentativ bland svaren i Large Cap. Fastighetsbranschen framstår i viss mån som homogen vilket kan antas bero på etablerade värderingsmodeller. I finansföretag dominerar dessutom ett annat slag av tillgångar än i övriga branscher, vilket innebär att många enkätfrågor uppfattades som mindre relevanta av dessa företag. I figur 15 presenteras graden av förenklingar i olika branscher.

Figur 15 – Omfattningen av förenklingar i olika branscher

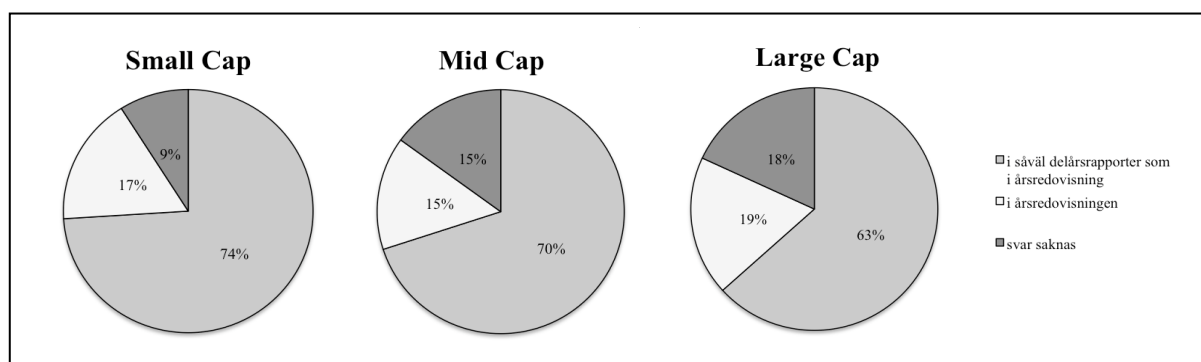
I figuren framstår tydligt att andelen företag, som i större utsträckning tillämpar förenklade modeller, är oberoende av bransch, med ett undantag för finans- och fastighet. Minst 80 procent av företagen förenklar på något redovisningsområde, varav 20 – 25 procent uppger att förenklingar sker på minst fyra områden.

När det gäller områden där förenklingar sker kan vi notera en viss variation såväl inom som mellan branscher. Inom industrivaror och tjänster dominerar eventualförpliktelser följt av avsättningar inklusive förmånsbestämda pensionsskulder och förvaltningstillgångar. Även värderingen av varulager förekommer som ett förenklingsområde. Att varulager är föremål för förenklingar kan förklaras med att denna post ingår i verksamheten på ett naturligt sätt, såsom råmaterial-, buffert- och färdigvarulager. Traditionellt har detta inneburit stora arbetsinsatser vid inventering och värdering. Antagligen har andelen företag som tillämpar förenklade modeller minskat drastiskt i och med att företagen i allt högre grad använder avancerade logistiksystem, dels som ett konkurrensmedel och dels som ett led i en strävan mot effektivare produktionssystem, exempelvis *LEAN* och *Just In Time*. Detta reducerar behovet av förenklade värderingsmodeller av varulager. Inom hälsovårdssektorn dominerar eventualförpliktelser och varulager, följt av avsättningar och beräkning av skattekostnad/skuld.

I finans- och fastighetsbranschen är det avsättningar, förmånsbestämda pensionsskulder och tillhörande förvaltningstillgångar samt klassificering av balansposter som framträder tydligast. Även eventualförpliktelser anges som ett förenklingsområde. Ett tillkommande förenklingsområde är klassificering av balansposter. Förklaringen till detta går att finna i den svenska industritraditionen som tidigt utvecklade en struktur för rapportering, såsom *Mekanförbundets normalkontoplan*, samt det faktum att de finansiella rapporternas utformning reglerats i högre grad än vad fallet är med IFRS principbaserade regelverk. Finanssektorn är en förhållandevis ung bransch och saknar dessa historiska kopplingar, vilket underlättar för dessa företag att i större utsträckning nyttja möjligheten till en förenklad klassificering. Informations-teknikföretagen uppger avsättningar, eventualförpliktelser och nedskrivningar som framträdande förenklingsområden. Här uppger 60 procent av företagen att de tillämpar en förenklad prövning av nedskrivningsbehov och återföring av tidigare nedskrivningar. En tänkbar orsak kan vara att immateriella tillgångar utgör en väsentlig balanspost och därmed har varit före-

mål för överväganden i större utsträckning än i många andra typer av företag. Dessutom kan posternas komplexitet innebära svårigheter att använda samma omfattande värderingsmodeller vid varje delårsrapportering. Dessa värderingar kräver många gånger ett större inslag av expertutlåtanden och kvalitativa utredningar än vad fallet är vid exempelvis varulagervärdering. I gruppen sällanköpsvaror och tjänster dominerar eventalförpliktelser som förenklingsområde.

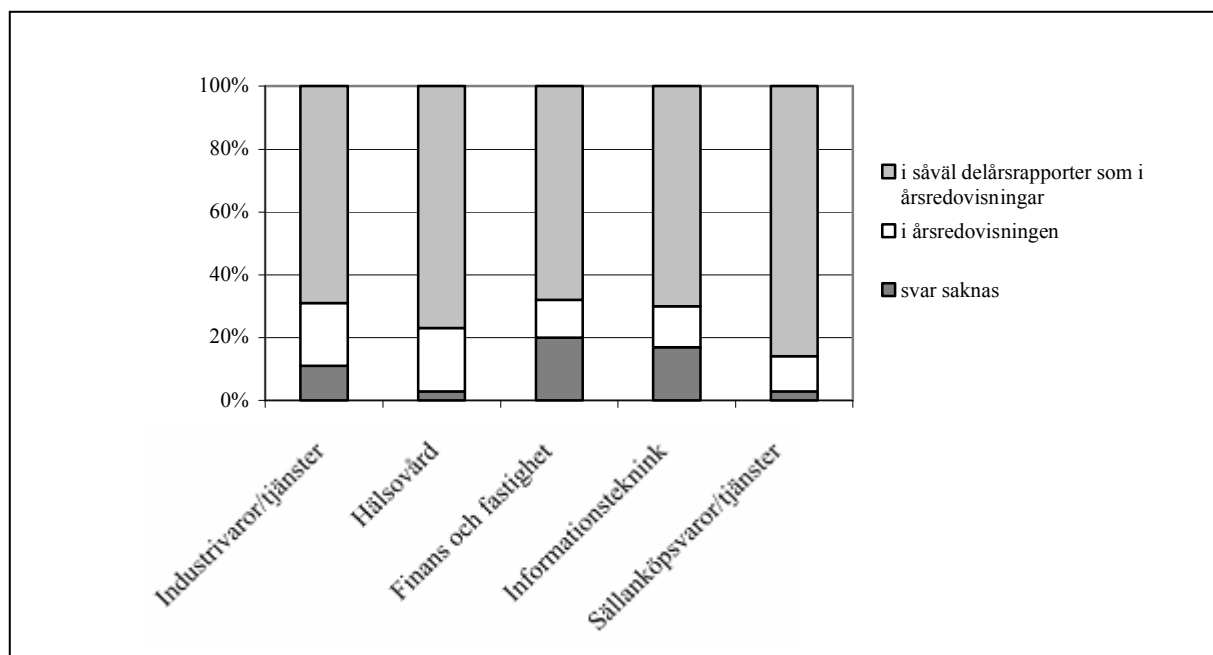
I en ytterliggare analys har vi studerat i vilken utsträckning företagen uppger att de lämnar upplysningar om väsentliga händelser i delårsrapporter. Utifrån en analys av företagens segmenttillhörighet går det inte att uppfatta någon signifikant skillnad avseende andelen företag som uppger att de lämnar information i delårsrapporter eller enbart i årsredovisningen, se figur 16.

Figur 16 – Hantering av upplysningar om väsentliga händelser i olika segment

En intressant tendens är att mindre företag påstår att de i något högre utsträckning än större företag upplyser om väsentliga händelser. Det är dock viktigt att komma ihåg att detta är vad företagen själva uppger, det vill säga den självbild företaget har. Huruvida detta även gäller i praktiken är svårare att uttala sig om. Utifrån den genomförda fallstudien kan vi dock konstatera att det inte föreligger någon märkbar skillnad mellan företag från de olika segmenten i detta avseende.

Andelen Large Cap företag som valde att inte besvara frågor avseende hantering av upplysningar är större än bland de mindre företagen. Detta kan delvis förklaras med att hälften av de besvarande företagen inom Large Cap tillhör finans- och fastighetsbranschen, motsvarande andel bland Small Cap är 15 procent. Företag inom denna bransch tenderar att lämna en större andel frågor obesvarade, se figur 17, vilket kan tolkas som att företagen uppfattar frågeställningarna som mindre relevanta.

Figur 17 – Hantering av upplysningar om väsentliga händelser i olika branscher

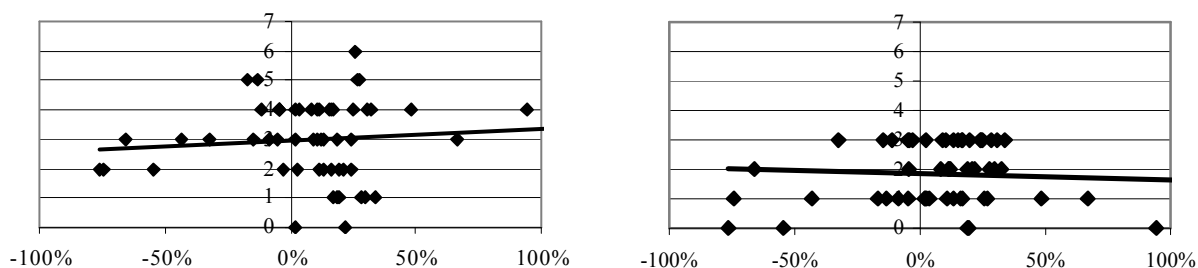
Utifrån en branschanalys uppfattar vi ingen signifikant skillnad. Väsentliga händelser uppges upplysas om i delårsrapporter i minst två tredjedelar av de exemplifierade situationerna. Företagen inom sällanköpsvaror/tjänster uppvisar en något högre upplysningsgrad, vilket exempelvis är 18 procent bättre än vad fallet är hos finans- och fastighetsföretagen. Företag inom industrivaror och tjänster respektive hälsovård tenderar att utelämna fler upplysningar i delårsrapporterna än vad som förekommer i övriga branscher.

Avslutningsvis har vi analyserat svaren från tre ställda enkätfrågor rörande avsättningar och nedskrivningar. De konkreta frågeställningarna behandlade eventuell praxis kring upplysningar av nedskrivningar och återföringar av dito, avsättningar för omstruktureringen och återföringar av dito samt hur uppgörelser i samband med rättstvister redovisas. Här framträder en något annorlunda bild. Large Cap företagen tenderar att lämna mer omfattande upplysningar än företagen i de övriga segmenten. De största företagen uppger i 23 procent av fallen att de lämnar lika omfattande upplysningar i en delårsrapport som i årsredovisningen. För företag inom Small respektive Mid Cap segmenten lämnas omfattande upplysningar i cirka hälften så många områden i jämförelse med Large Cap företagen. De företag som uppger att de lämnar kortfattade upplysningar i en delårsrapport följt av kompletterande information i nästkommande årsredovisning utgör spegelbilden. Det vill säga ju mindre företag desto mer kompletterande information väljer företagen att göra i årsredovisningen. Detta visar att det trots allt är de största företagen som har den högsta ambitionen att dela med sig av information tidigt under räkenskapsåret. En försvårande omständighet kan dock vara att ett branschledande företag inte vill, kan eller vågar vara lika frispråkiga och öppna i jämförelse med de mindre företagen. Vi menar dock ändå att tendensen är tydlig, nämligen att samtliga segment tenderar att upplysa om väsentliga händelser kortfattat i delårsrapporterna och att större företag är något bättre på omfattande upplysningar.

Lönsamhetens betydelse

Ett eventuellt samband mellan företagets lönsamhet och i vilken utsträckning upplysningar lämnas kan antas vara en bakomliggande faktor vid utformningen av delårsrapporter. Vi har

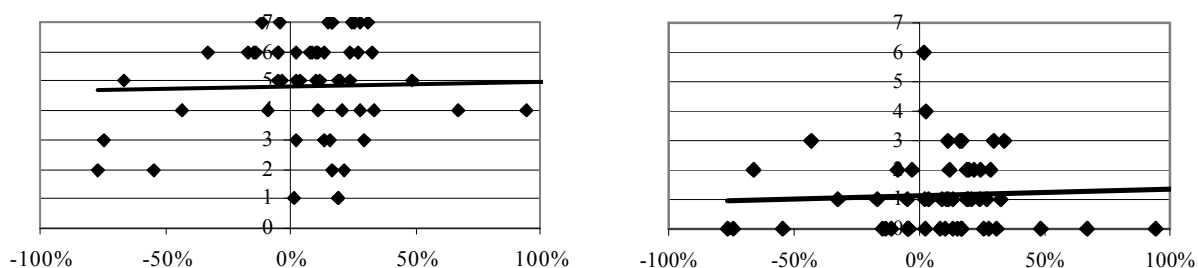
därför analyserat detta eventuella samband utifrån vårt empiriska material. Uppgiften om graden av upplysningar bygger på de enkätsvar som vi fått. Uppgifter om företagens lönsamhet baseras på information från företagens årsredovisningar för 2008 och uttrycks som redovisat resultat efter skatt i förhållande till genomsnittligt eget kapital. Sju frågor i enkäten behandlade upplysningar i delårsrapportering. I figur 18 visas hur respektive företag angett omfattningen av upplysningar i förhållande till dess lönsamhet. I det vänstra diagrammet presenteras antalet upplysningsområden som innehåller omfattande information. I det högra diagrammet visas antalet upplysningsområden som innehåller en mer kortfattad information i jämförelse med årsredovisningen. Med hjälp av linjär regression¹ har ett bästa samband mellan lönsamhet och graden av upplysningar anpassats.

Figur 18 – Omfattningen av upplysningar i relation till lönsamhet

Enligt ovanstående diagram, utifrån det empiriska materialet, kan vi konstatera att det inte finns något tydligt samband mellan lönsamhet och antalet upplysningsområden innehållande omfattande information. Vi kan dock notera en antydning mot något mer omfattande upplysningar i delårsrapporteringen från de företag som har högre lönsamhet, se det vänstra diagrammet i figur 18. I det högra diagrammet visas den omvända situationen, där en lägre omfattning av upplysningar görs. Regressionslinjen utgör en spegelbild av den motsvarande linjen i det vänstra diagrammet och därmed bekräftas antagandet.

Studeras antalet upplysningsområden, oberoende av omfattningen av informationen, som lämnas i delårsrapporter kan inget tydligt samband med lönsamhet fastställas, se det vänstra diagrammet i figur 19. I det högra diagrammet visas antalet upplysningsområden som inte uppges förekomma i några delårsrapporter utan endast i årsredovisningen. I båda diagrammen finns en svag tendens mot att antalet upplysningsområden, såväl de som upplyses som utelämnas, stiger för företag med ökad lönsamhet. Vi menar dock att det inte går att dra några generella slutsatser utifrån dessa observationer.

Figur 19 – Förekomst av upplysningar i relation till lönsamhet

¹ En linjär anpassning där avvikelsen minimeras med hjälp av minstakvadratmetoden

Det faktum att det råder motsättningar mellan de två diagrammen ovan behöver inte vara speciellt anmärkningsvärt. Följande tankeexempel visar att det kan finnas motstridiga incitament hos företag med lägre lönsamhet. Allmänt kan det tyckas vara så att företag med sämre lönsamhet skulle vara mera känsliga för vilken information som offentliggörs. Företagen kan helt enkelt ha ett behov av att lämna information som attraherar intressenterna och därmed bli mer försiktiga med att upplysa om händelser som kan bedömas få en negativ effekt vid beslutsfattande. Mot detta talar att intressenterna kan tänkas ställa högre krav på tydlighet i informationen för att intressera sig för dessa företag. Företagens vetskap om detta kan då innebära att de arbetar mer aktivt med att informera sina intressenter. Utifrån vår undersökning kan vi dock inte dra några slutsatser om hur det verkligen förhåller sig i praktiken.

Bakomliggande orsaker

Avsaknaden av tydliga mönster och signifikanta skillnader mellan företag, oberoende av segment och bransch, avseende förenklingar och upplysningar, tyder på att detta område är starkt institutionaliserat. Trots att IFRS möjliggör en företagsanpassad redovisning och förenklingar vid delårsrapportering, har företagen en benägenhet att tillämpa en likartad tolkning. IFRS är i grunden ett principbaserat regelverk och representerar därmed ett något annorlunda tänkesätt än vad som traditionellt gällt i Sverige. Begreppet *god redovisningssed* beskriver på ett bra sätt hur normbildningen hållits samman av denna gemensamma tolkning. I förarbetena till 1976:års bokföringslag skriver regeringen att denna gemensam tolkning utgörs av den förekommande praxis som tillämpas hos en kvalitativt representativ krets bokföringsskyldiga.¹ Eftersom både den så kallade goda redovisningsseden samt förarbeten utgör viktiga rättskällor är det förståeligt att det råder en viss osäkerhet bland svenska företag om hur denna nya situation ska hanteras. Även om normgivningen har förändrats är den svenska kontexten densamma, starkt präglad av den kontinentala redovisningstraditionen. Införandet av IFRS har skapat ett nytt regelverk, men det kommer att ta tid att anpassa vårt tankesätt till ett ökat princip tänkande. Organisationsteoretiker brukar förklara detta fenomen med normativ isomorfism, där redovisningens olika professioner erkänns ett betydande inflytande vid uttolkning av reglerna. Många företag uppfattar IFRS som alltför omfattande och resurskrävande. En sådan upplevelse bidrar med all sannolikhet till en likartad tillämpning av regelverket, tvingande isomorfism. Allt eftersom redovisningsprofessionen anammar IFRS bakomliggande grunder, kommer detta fenomen troligen att minska i betydelse.

En annan aspekt på redovisningsutvecklingen är vad som går under beteckningen imiterande isomorfism. Företag har en tendens att inordna sig i redan etablerade beteendemönster. De finansiella rapporternas roll som ett marknadsföringsinstrument exemplifierar påståendet. Detta framstår med all tydlighet på konkurrensutsatta marknader, där det uppfattas som mer naturligt att bete sig som majoriteten gör. Ett annat sätt att uttrycka detta är företagets riskaversion, det vill säga att företaget medvetet söker undvika att upplevas som annorlunda. Detta kan i vår diskussion kring förenklingar av metoder och upplysningar om dessa förklara företagets homogenitet. Ett välkänt faktum är att positiva händelser tenderar att offentliggöras snabbare än negativa i den finansiella rapporteringen. Företagens riskaverta beteende kan medföra att upplysningar om osäkerheter kan uppfattas som negativa av användaren. Företag kan då avsiktligt välja att inte upplysa om osäkerheter, då informationen inte förväntas bidra till läsarens förståelse och därtill riskerar få direkt negativa effekter på rapporternas trovärdighet.

¹ Proposition 1975:104

Paradoxen

Även om IFRS tillåter att delårsrapporter upprättas som en fullständig finansiell rapport menar IASB att förenklade modeller kan användas i större omfattning. Standarden menar att även om många värderingar i de fullständiga rapporterna baseras på rimliga uppskattningar ...

... kräver upprättandet av delårsrapporter i allmänhet att uppskattningar och bedömningar används i större omfattning än i en årsredovisning.

IAS 34, punkt 41

Användandet av förenklade modeller medför som regel en högre grad av uppskattningar och därmed en högre osäkerhet av värderingen. Företagen avstår dock i hög grad från att ge upplysning om denna ökade osäkerhet. Vår samlade bedömning är att företagen vill ge en bild av delårsrapporteringen som lika kvalitativ som årsredovisningen trots att förenklade värderingsgrunder förekommer, vilket följande citat illustrerar.

I vissa sammanhang finns mer underlag tillgängliga t ex vid årsbokslut men det är ingen kvalitetskillnad på de olika boksluten, samtliga bokslut är värderade till samma principer och metoder.

Anonymt företag

Detta kan förklaras av företagens riskaverta beteende som innebär att en ökad synligjord osäkerhet antas leda till en lägre legitimitet och högre kapitalkostnad för företaget.

Avslutningsvis görs en sammanfattande diskussion av studiens resultat. Författarnas egna synpunkter och några uppslag till fortsatta studier ges.

Diskussion av uppsatsens resultat

IASB utmanar oss genom att kräva att företag ska upplysa om osäkerheter och bedömningar i den finansiella rapporteringen. Tiden är en nyckelfaktor i den mening att professionen förändras i takt med att nya medarbetare skolas i det grundläggande tänkesättet som IFRS bygger på. Däremot kommer det alltid att finnas ett osäkerhetsundvikande kopplat till vår mänskliga natur. I ett internationellt perspektiv framstår dock Sverige som ett land med relativt sett lågt osäkerhetsundvikande.¹ Detta, menar vi, kommer att underlätta processen mot att alltbättre uppfylla IFRS krav på upplysningar.

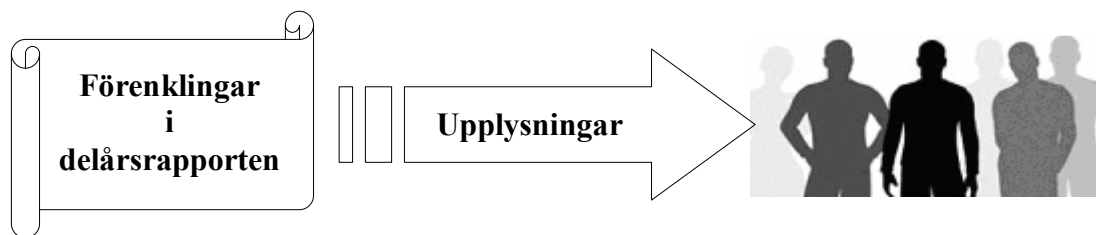
En uppfattning som framförts av näringslivet är att företagens delårsrapporter är både tillförlitliga och tillräckliga för det behov de ska fylla. Detta hävdas bland annat av en tidigare studie och bekräftas även av vår informant. I den lag som reglerar den svenska värdepappersmarknaden ställs krav på snabbhet i informationsgivningen, vilket i praktiken innebär att noterade företag i stor utsträckning använder sig av pressmeddelanden. Under de senaste femton åren har användandet av denna informationskanal ökat dramatiskt, en utveckling som med all sannolikhet kommer att fortsätta. Därtill ställer intressenter olika krav på rapporteringens innehåll, som kan vara svårt för företagen att tillmötesgå genom en och samma informationskanal. Specialiserad rapportering såsom hållbarhetsredovisning och miljörapporter är exempel på detta. Stora företag har dessutom ofta speciella organ för att tillgodose sina intressenters informationsbehov, exempelvis Holmen AB:s tidskrift *Holmen Business Report*.

Det övergripande temat i denna uppsats har varit att utifrån begreppen normer och praxis diskutera hur företagen hanterar ...

... kraven på upplysningar i företagens delårsrapporter

Vi menar att framtida delårsrapporter, än mer än idag, bör kunna innehålla en adekvat beskrivning av företagets ekonomiska resultat och ställning. Med adekvat menar vi att företagen utvecklar en tydlig strategi för sin delårsrapportering som möjliggör reella förenklingar. Vi har i denna studie kunnat visa att det bör finnas en potential för företag att öka användningen av de förenklingsmöjligheter som erbjuds inom ramen för regelverket. Studien uppvisar tydligt att det saknas upplysningar i delårsrapporter om vilka förenklingar som likväl görs. Invändningen är alltså inte bruket av förenklingar utan det faktum att det inte tydliggörs vilka förenklingar som görs. Förenklingar medför som regel att andra bedömningar görs, vilket i sin tur kräver ytterliggare upplysningar. Detta illustreras av figur 20.

¹ Hofstede & Hofstede, 2005

Figur 20 – Förenklade modeller skapar ett behov av upplysningar

Utifrån denna studie kan vi inte påvisa några tydliga samband mellan lönsamhet och omfattningen av upplysningar. Möjligen kan en tendens skönjas där mer lönsamma företag framstår som villigare att lämna upplysningar i sina delårsrapporter. Måhända har lönsamma företag inte samma behov av vara selektiva avseende ofördelaktig information i jämförelse med mindre lönsamma företag. Då dessa kan antas vara mer beroende av att förmedla en positiv framtidsbild för att kunna erhålla nytt kapital.

Avslutningsvis kan vi konstatera att det inte finns några belägg för att påstå att företagen inte uppnår IFRS minikrav på delårsrapporternas innehåll. Stora företags delårsrapporter verkar rymma något mer omfattande information om viktiga händelser, i jämförelse med mindre företag. Likheterna mellan branscher och segment är dock större än skillnaderna. En osäkerhet i vad IFRS innebär samt det faktum att marknadens värderingar av företagen blir allt viktigare förefaller hämma företagets strävan att fatta självständiga beslut. Trots att IFRS i grunden är principbaserat och lämnar över ett visst utrymme för det enskilda företaget förefaller dessa uppvisa en hög grad av likformighet.

Självkritik

Denna uppsats utgör avslutningen på vår utbildning vid företagsekonomiska institutionen. Ett syfte med en magisteruppsats är att uppvisa förståelse för hur ett vetenskapligt projekt ska genomföras. Vi har haft många intressanta diskussioner om hur ett genomförande kan ske och nu när uppsatsen är färdig kan det givetvis finnas många synpunkter på de val som gjordes.

Metod: Inledningsvis ägnades en viss tid på metodutformning. Även om vi menar att vi hade en tillfredställande strategi och ett tydligt tillvägagångssätt är vi medvetna om att det kan finnas andra alternativa angreppssätt som skulle kunna bidra till uppsatsens kvalitet. En studies validitet och reliabilitet grundläggs i hög grad av den valda strategin, där en begränsande faktor utgörs av tillgången på resurser, både i fråga om kostnad och i tid. En studentuppsats begränsas naturligt av tidsramen på cirka tio veckor.

Fallstudien: Inledningsvis fastställdes att endast offentliga finansiella rapporter skulle utgöra källor till den fallstudie som gjorts. Anledningen till denna strategi var att på ett så objektivt sätt som möjligt redogöra för delårsrapporternas utformning, utan att påverkas av företagets bakomliggande motiv. Ett alternativt tillvägagångssätt skulle med fördel kunna innehålla kompletterande intervjuer med representanter från de för fallstudien utvalda företagen. De knappa resurserna bidrog dock till den fastslagna metodiken.

Företagsenkäten: Denna del av studien utgör det mest centrala momentet av empirin. Här återfinns även vår största självkritik. Utformningen av frågeformuläret är centralt för vilket resultat som erhålls. Det är en balansgång mellan att ställa frågor som möjliggör en generalisering, i det efterföljande analysarbetet, och att formulera frågor så att de uppfattas som tillämpliga för den enskilda informanten. Vår strategi har varit att utforma frågorna utifrån den teoretiska ramen och därmed formuleringar av generell natur. Nackdelen är att ett högre parti-

ellt bortfall erhålls. Detta bekräftas även av kommentarer från företagen som visar på att vissa frågor upplevdes icke relevanta av det enskilda företaget. I en enkätundersökning kan det vara svårt att etablera kontakt med informanten. I vårt fall utgör detta en förklaring till att svarsfrekvensen uppgått till 25 procent. En ytterligare åtgärd för att minska bortfallet är att följa upp med en påminnelse när informanten inte svarat inom en definierad tid.

I det avslutande analysarbetet valde vi att använda en kompletterande intervju där syftet har varit att i samtalsform utvärdera resultatet. Denna ”brainstorming” ser vi som ett ovärderligt inslag i analysarbetet.

Förslag till fortsatta studier

En möjlig fortsatt studie skulle kunna vara inriktad på att empiriskt undersöka kvalitativa aspekter av delårsrapporteringen. Företagens egen syn på delårsrapporter, bakomliggande processer och vilka behov som förväntas tillgodoses är exempel på tänkbara frågeställningar. Detta skulle med fördel kunna genomföras som en fallstudie eller en breddare empirisk undersökning begränsad till ett fåtal branscher. En annan idé som kan ligga till grund för ytterligare studier kan omfatta en kvantitativ undersökning som identifierar ett eventuellt samband mellan lönsamhet och upplysningar i delårsrapporteringen.

Författarnas egna reflexioner

Företagens villkor har dramatiskt förändrats på grund av utvecklingen på kapitalmarknaden. En effektiv kapitalmarknad behöver tillförlitlig information om företagen. Kravet på delårsrapporter, dess utformning och innehåll, brukar motiveras utifrån detta samband. Ett ökat inflytande från kapitalmarknaden föranleder företag att skapa en effektiv finansiell rapportering, med målsättningen att minska kapitalkostnaden. Därmed har företaget ett eget intresse för att utveckla sin rapportering. Det faktum att mer än en tredjedel av de företag som deltagit i undersökningen har begärt att få denna rapport tillsänt sig visar på denna ambition. Dessutom finns det ett allmänt samhällsintresse av en fungerande kapitalmarknad och därmed av en trovärdig information från företagen. Dessa samband visar på den stora betydelsen som oberoende studier på detta område har.

Källförteckning

Artiklar

- Bauwhede, H. V. & Willekens, M. (2008) "Disclosure on Corporate Governance in the European Union". *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 16, No. 2, pp. 101-115
- Beretta, S., Bozzolan, S. (2004) "A framework for the analysis of firm risk communication" *The International Journal of Accounting*, Vol. 39, No. 3, pp. 265-288
- Healy, P. M. & Palepu, K. G. (2001) "Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature". *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31, No. 1-3, pp. 405-440
- Jensen, M. C. & Meckling W. H. (1976) "Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 3, Issues 4, pp. 305-360
- Kothari, S. P. et al. (2009) "Do managers withhold bad news?". *Journal of Accounting Research*, Vol. 47, Nr. 1, pp. 241-276
- Linsley, P. M. & Shrivies, P. J. (2006) "Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies". *British Accounting Review*, Vol.38, No. 4, pp 387-404
- Meyer, J. W. & Rowan, B. (1977) "Institutionalized organizations: Formal structures as myth and ceremony". *The American Journal of Sociology*. Vol. 83, No. 2, pp. 340-363
- Nagar, V. (1999) "The Role of the Manager's Human Capital in Discretionary Disclosure The Role of the Manager's Human Capital in Discretionary Disclosure". *Journal of Accounting Research*, Vol 37, No. 1, pp. 167-181
- Powell, W. & DiMaggio, P. J. (1983) "The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields". *American Sociological Review*, Vol. 48, No. 2. , pp. 147-160

Hyperlänkar

- Brinkster, <http://www.brinkster.com/>, 2009-11-12
- EU:s webbportal,
http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/single_market_services/financial_services_general_framework/126040_sv.htm, 2009-12-08
- NASDAQ OMX, <http://www.nasdaqomx.com>, 2009-11-09
- Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer*. <http://www.vr.se/>, 2009-11-16

Intervjuer

- Thomas Hultman, 2009-12-04

Lagstiftning

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder

Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Litteratur

- Berger, P. & Luckman, T., 1966, *The Social Construction of Reality*, Penguin Books, London
- Cyert, R. M. & March, J. G. (1963) *A Behavioural Theory of the Firm*, New Jersey: Prentice-Hall, Engelwood Cliffs

- Dahmström, K. (2005) *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Ejlertsson, G. (2005) *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, L. T. & Wiedersheim-Paul, F. (2001) *Att utreda, forska och rapportera*. 7:e uppl. Malmö: Liber Ekonomi
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005) *Organisationer och kulturer*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Holme, I. M., Solvang, B. K. & Nilsson, B. (tr.) (1997) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kylén, J. A. (1994) *Fråga rätt: vid enkäter, intervjuer, observationer och läsning*. Stockholm: Kylén Förlag
- Lind, J. & Schuster, W. (2004) *Redovisningens teori, praktik och pedagogik*. Stockholm: Handelshögskolan i Stockholm
- Malmqvist, P. (1999) *Tendenser i börsbolagens delårsrapporter 1999*. Stockholm: OM Stockholmsbörsen
- Marton, J. et al. (2008) *IFRS – i teori och praktik*. Stockholm: Bonnier Utbildning
- Merriam, S. B. & Nilsson, B. (tr.) (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Patel, R. & Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Polesie, T. (1995) *Drift & Finans: aspekter på företagets ekonomi*. Malmö: Liber-Hermods
- Selznick, P. (1957) *Leadership in administration*. New York: Harper & Row
- Wallén, G. (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Offentligt tryck

- Proposition 1975:104 Regeringens proposition med förslag till ny bokföringslag m.m
SOU 2003:71 Internationell redovisning i svenska företag

Rapporter

- Ericsson, A. & Kullberg, J. (2008) *IAS 1 punkt 116 och 113 – betydande bedömningar och osäkerheter i uppskattningar*. Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet
- Forslund, A. & Lundberg, F. (2007) *Delrapporters tillförlitlighet*. Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet
- Jeppsson, F. & Strauss, M. (2007) *IAS 1 punkt 116 – Företags gjorda förändringar av upplysningarna mellan 2005 och 2006*. Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Standarder

- International Accounting Standards Board (2009) *International Financial Reporting Standards (IFRSs) 2009*. London

Finansiella rapporter

- Holmen årsredovisning 2007 och 2008 samt delårsrapporter avseende 2008
Billerud årsredovisning 2007 och 2008 samt delårsrapporter avseende 2008
Rottneros årsredovisning 2007 och 2008 samt delårsrapporter avseende 2008

Trelleborg AB (L)	Net Entertainment NE AB (S)	Bilia AB (S)
Tricorona AB (S)	Net Insight AB (M)	Björn Borg AB (M)
Uniflex AB (S)	Nolato AB (S)	Borås Wäfveri AB (S)
VBG GROUP AB (M)	NOTE AB (S)	Clas Ohlson AB (M)
Volvo, AB (L)	Novotek AB (S)	Duni AB (M)
XANO Industri AB (S)	Orc Software AB (M)	Elanders AB (S)
ÅF AB (M)	PartnerTech AB (S)	Electra Gruppen AB (S)
Informationsteknik	Precise Biometrics AB (S)	Electrolux, AB (L)
Acando AB (S)	Prevas AB (S)	Eniro AB (M)
AddNode AB (S)	Pricer AB (S)	Fenix Outdoor AB (S)
Anoto Group AB (S)	Proact IT Group AB (S)	Hemtex AB (M)
Aspiro AB (S)	PSI Group ASA (S)	Hennes & Mauritz AB, H & M (L)
Axis AB (M)	ReadSoft AB (S)	Husqvarna AB (L)
Beijer Electronics AB (S)	Sensys Traffic AB (S)	JM AB (M)
Connecta AB (S)	Sigma AB (S)	KABE AB (S)
Cybercom Group Europe AB (S)	Softronic AB (S)	KappAhl Holding AB (M)
Digital Vision AB (S)	Tilgin AB (S)	Mekonomen AB (M)
DORO AB (S)	TradeDoubler AB (M)	Modern Times Group MTG AB (L)
ElektronikGruppen BK AB (S)	Material	Netonnet AB (S)
Enea AB (S)	Bergs Timber AB (S)	New Wave Group AB (M)
Ericsson, Telefonab. L M (L)	Billrud AB (M)	Nobia AB (M)
Fingerprint Cards AB (S)	Boliden AB (L)	Nordic Service Partners Holding AB (S)
HiQ International AB (M)	Holmen AB (L)	Rezidor Hotel Group AB (M)
HMS Networks AB (S)	Höganäs AB (M)	RNB RETAIL AND BRANDS AB (S)
Industrial & Financial Systems AB (M)	Nordic Mines AB (S)	SkiStar AB (M)
Intoi AB (S)	ProfilGruppen AB (S)	Swedol AB (S)
Jeeves Information Systems AB (S)	Rottneros AB (S)	Ticket Travel Group AB (S)
Know IT AB (S)	Rörvik Timber AB (S)	Venue Retail Group AB (S)
Lagercrantz Group AB (S)	SSAB AB (L)	Telekomoperatörer
LBI International AB (M)	Svenska Cellulosa AB SCA (L)	AllTele Allmänna Svenska Telefoniab (S)
Micronic Laser Systems AB (S)	Sällanköpsvaror och tjänster	DGC One AB (S)
Mobyson AB (S)	AcadeMedia AB (S)	Phonera AB (S)
Modul 1 Data AB (S)	A-Com AB (S)	Tele2 AB (L)
MSC Konsult AB (S)	Autoliv Inc. SDB (L)	TeliaSonera AB (L)
MultiQ International AB (S)	Betsson AB (M)	

Välj ange det svarsalternativ som bäst överensstämmer med verkligheten. Om inget svarsalternativ är relevant lämnas frågan obesvarad.

Ange vilken sektor företaget tillhör på OMX

- Energy
- Materials
- Industrials
- Consumer Discretionary
- Consumer Staples
- Health Care
- Financials
- Information Technology
- Telecommunication Services

Ange vilket segment företaget tillhör på OMX

- Large Cap
- Mid Cap
- Small Cap

Upprättas koncernredovisningen i enlighet med av EU antagen IFRS?

- Ja
- Nej

Hur vanligt är det att redovisningsprinciper förändras under räkenskapsåret?

- Förändring av principer sker i princip endast vid årsredovisningen
- Förändringar kan även ske under ett räkenskapsår

Beroende på en tillgångs- eller skulds användning ska de klassificeras som antingen kort- eller långfristiga i de finansiella rapporterna. I koncernens delårsrapporter tillämpas ...

- samma klassificering som i årsredovisningen
- en förenklad klassificering

För transaktioner med närstående sker redogörelse ...

- i årsredovisningen
- i såväl delårsrapporter och årsredovisning
- Vid upprättande av koncernredovisning ska eliminerings göras för interna transaktioner och interna balanser stäms av på en detaljerad nivå. Vad gäller för delårsrapportering?
- Det föreligger ingen skillnad mot vad fallet är vid upprättande av årsredovisningen
- Vissa avstämningar sker på en mindre detaljerad nivå

Inom vissa branscher förekommer det praxis som förenklar tillvägagångssättet i samband med värderingar i delårsrapporteringen. Ange det alternativ som bäst passar.

- Nej, det förekommer ingen sådan praxis
- Ja, på grund av komplexitet
- Ja, på grund av kostnadsskäl
- Ja, på grund av tidsskäl
- Ja, på grund av en kombination av komplexitet, kostnadsskäl och tidsskäl

Ibland händer det att det uppstår tvister kring låneavtal. Enligt IFRS ska upplysningar om sådana tvister lämnas. När offentliggörs detta?

- I årsredovisningen
- I den delårsrapport som avser den period där tvisten uppkom

Värderingen av skatteskostnad och uppskjuten skatteskuld ska normalt ske genom att tillämpa den skattesats som gäller enligt respektive skattemyndighet.

- Koncernen saknar dotterbolag i andra länder
- Vid delårsrapportering används exakt de skattesatser som anges av respektive skattemyndighet
- Vid delårsrapportering görs förenklade beräkningar, exempelvis vägda genomsnitt av skattesatser

Vid upprättande av delårsrapporter värderas varulagret genom en ...

- fullständig inventering och värdering
- förenklad metod, exempelvis genom att använda försäljningsmarginaler

Investeringar, förvärv och avyttring av materiella anläggningstillgångar redovisas ...

- i årsredovisningen
- i den delårsrapport som avser den period där händelsen inträffar och i efterföljande årsredovisning

Åtaganden om förvärv av materiella anläggningstillgångar redovisas ...

- i årsredovisningen
- i den delårsrapport där åtagandet görs samt i årsredovisningen

En möjlig redovisningsprincip av anläggningstillgångar är omvärderingsmetoden. Där ett slag anläggningstillgångar, såsom fastigheter, redovisas till verkligt värde vid omvärderingstidpunkten. Vad gäller vid delårsrapportering?

- Samtliga anläggningstillgångar värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet
- Samma förfarande vid fastställande av verkligt värde som vid upprättande av årsredovisningen
- Förenklat förfarande vid fastställande av verkligt värde, exempelvis anlitas inte extern expertis

IFRS kräver att företaget fastställer verkligt värde av förvaltningsfastigheter, även om företaget redovisar fastigheterna till avskrivet anskaffningsvärde. Exempelvis kan en professionell värderingsman anlitas. Vad gäller vid delårsrapportering?

- Förvaltningsfastigheter saknas
- Samma modell tillämpas som vid upprättande av årsredovisning
- En förenklad modell tillämpas, exempelvis anlitas inte någon extern expertis

Hur hanteras indikationer om nedskrivningsbehov och återföring av en tidigare nedskrivning inför en delårsrapport?

- Prövas endast vid en uppenbar indikation
- En förenklad prövning sker alltid
- Lika omfattande prövning som inför årsredovisningen

Om det förekommer nedskrivning eller återföring av nedskrivning i en delårsrapport finns det någon praxis i hur upplysningar hanteras?

- Upplysningar förekommer i samma omfattning som i årsredovisningen
- Upplysningar förekommer i mindre omfattning med komplettering i årsredovisningen
- Upplysningar ges sällan

För att redovisa en avsättning krävs rimliga uppskattningar utifrån tillgänglig information. För detta används den samlade erfarenheten, tillkommande information efter rapportperiodens slut och utomstående bedömningar. Inför delårsrapportering ...

- gör företaget samma omfattande utredningar för att kunna uppskatta avsättningens storlek
- används förenklade modeller, exempelvis en uppdatering av tidigare redovisade avsättningar

Om företaget gjort en avsättning och dessutom genomfört omstruktureringen under det senaste året hur har en eventuell återföring av tidigare avsättningar för omstruktureringens utgifter redovisats?

- Kortfattade upplysningar lämnas i den aktuella delårsperioden
- Omfattande upplysningar lämnas i den aktuella delårsperioden
- I nästkommande årsredovisning

Om företaget har varit inblandad i en rättstvist och uppgörelse skett, hur har denna uppgörelse redovisats?

- Kortfattade upplysningar lämnas i den delårsperiod som uppgörelsen sker
- Omfattande upplysningar lämnas i den delårsperiod som uppgörelsen sker
- I nästkommande årsredovisning

För uppskattning av eventualförpliktelser kan yttranden från jurister och andra rådgivare användas. Vid upprättande av delårsrapporter ...

- sker en ny prövning utifrån sådana uttalanden om rättstvister, fordringar och bedömningar
- sker en förenklad uppskattning som inte alltid kräver sådana uttalanden

Ett företag ska fastställa nuvärdet av den förmånsbestämda pensionsskulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar. Det är önskvärt att en behörig aktuarie anlitas vid denna värdering enligt den förmånsbestämda planen.

- Företaget har inga förmånsbestämda pensionsplaner
- Samma komplicerade förfarande som vid upprättande av årsredovisningen
- Ett förenklat förfarande, exempelvis extrapolering med utgångspunkt i senast aktuariella värdering

Har företaget någon policy när det gäller upplysningar om osäkerheter i bedömningar och källor till osäkerheter i uppskattningar.

Jag vill gärna ta del av studiens resultat per e-post

Övriga kommentarer/upplysningar

Frekvenstabeller, med absolut och relativa frekvenser angivet för respektive fråga.

	Frekvens	Relativ frekvens
Upprättas koncernredovisningen i enlighet med av EU antagen IFRS?		
Ja	56	-
Nej	0	100,0 %
Internt bortfall	0	-
Totalt	56	100,0 %

Hur vanligt är det att redovisningsprinciper förändras under räkenskapsåret?		
Förändring av principer sker i princip endast vid årsredovisningen	33	58,9 %
Förändringar kan även ske under ett räkenskapsår	23	41,1 %
Internt bortfall	0	-
Totalt	56	100,0 %

Beroende på en tillgångs- eller skulds användning ska de klassificeras som antingen kort- eller långfristiga i de finansiella rapporterna. I koncernens delårsrapporter tillämpas ...		
samma klassificering som i årsredovisningen	49	87,5 %
en förenklad klassificering	7	12,5 %
Internt bortfall	0	-
Totalt	56	100,0 %

För transaktioner med närstående sker redogörelse ...		
i årsredovisningen	26	46,4 %
i såväl delårsrapporter och årsredovisning	30	53,6 %
Internt bortfall	0	-
Totalt	56	100,0 %

Vid upprättande av koncernredovisning ska elimineringar göras för interna transaktioner och interna balanser stäms av på en detaljerad nivå. Vad gäller för delårsrapportering?		
Det föreligger ingen skillnad mot vad fallet är vid upprättande av årsredovisningen	56	100,0 %
Vissa avstämningar sker på en mindre detaljerad nivå	0	-
Internt bortfall	0	-
Totalt	56	100,0 %

Inom vissa branscher förekommer det praxis som förenklar tillvägagångssättet i samband med värderingar i delårsrapporteringen. Ange det alternativ som bäst passar.		
Nej, det förekommer ingen sådan praxis	47	83,9 %
Ja, på grund av komplexitet	1	1,8 %
Ja, på grund av kostnadsskäl	1	1,8 %
Ja, på grund av tidsskäl	0	-
Ja, på grund av en kombination av komplexitet, kostnadsskäl och tidsskäl	6	10,7 %
Internt bortfall	1	1,8 %
Totalt	56	100,0 %

Ibland händer det att det uppstår tvister kring låneavtal. Enligt IFRS ska upplysningar om sådana tvister lämnas. När offentliggörs detta?		
I årsredovisningen	7	12,5 %
I den delårsrapport som avser den period där tvisten uppkom	38	67,9 %
Internt bortfall	11	19,6 %
Totalt	56	100,0 %

Värderingen av skatteskostnad och uppskjuten skatteskuld ska normalt ske genom att tillämpa den skattesats som gäller enligt respektive skattemyndighet,

Koncernen saknar dotterbolag i andra länder	12	21,4 %
Vid delårsrapportering används exakt de skattesatser som anges av respektive skattemyndighet	31	55,4 %
Vid delårsrapportering görs förenklade beräkningar, exempelvis vägda genomsnitt av skattesatser	12	21,4 %
Internt bortfall	1	1,8 %
Totalt	56	100,0 %

Vid upprättande av delårsrapporter värderas varulagret genom en ...		
fullständig inventering och värdering	23	41,1 %
förenklad metod, exempelvis genom att använda av försäljningsmarginaler	12	21,4 %
Internt bortfall	21	37,5 %
Totalt	56	100,0 %

Investeringar, förvärv och avyttring av materiella anläggningstillgångar redovisas ...		
i årsredovisningen	9	16,1 %
i den delårsrapport som avser den period där händelsen inträffar och i efterföljande årsredovisning	45	80,4 %
Internt bortfall	2	3,6 %
Totalt	56	100,1 %

Åtaganden om förvärv av materiella anläggningstillgångar redovisas ...		
i årsredovisningen	11	19,6 %
i den delårsrapport där åtagandet görs samt i årsredovisningen	35	62,5 %
Internt bortfall	10	17,9 %
Totalt	56	100,0 %

En möjlig redovisningsprincip av anläggningstillgångar är omvärderingsmetoden. Där ett slag anläggningstillgångar, såsom fastigheter, redovisas till verkligt värde vid omvärderingstidpunkten. Vad gäller vid delårsrapportering?

Samtliga anläggningstillgångar värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet	14	25,0 %
Samma förfarande vid fastställande av verkligt värde som vid upprättande av årsredovisningen	25	44,6 %
Förenklat förfarande vid fastställande av verkligt värde, exempelvis anlitas inte extern expertis	6	10,7 %
Internt bortfall	11	20,0 %
Totalt	56	100,1 %

IFRS kräver att företaget fastställer verkligt värde av förvaltningsfastigheter, även om företaget redovisar fastigheterna till avskrivet anskaffningsvärde. Exempelvis kan en professionell värderingsman anlitas. Vad gäller vid delårsrapportering?

Förvaltningsfastigheter saknas	32	57,1 %
Samma modell tillämpas som vid upprättande av årsredovisning	10	17,9 %
En förenklad modell tillämpas, exempelvis anlitas inte någon extern expertis	3	5,4 %
Internt bortfall	11	19,6 %
Totalt	56	100,0 %

Hur hanteras indikationer om nedskrivningsbehov och återföring av en tidigare nedskrivning inför en delårsrapport?

Prövas endast vid en uppenbar indikation	21	37,5 %
En förenklad prövning sker alltid	13	23,2 %
Lika omfattande prövning som inför årsredovisningen	19	33,9 %
Internt bortfall	3	5,4 %
Totalt	56	100,0 %

Om det förekommer nedskrivning eller återföring av nedskrivning i en delårsrapport finns det någon praxis i hur upplysningar hanteras?

Upplysningar förekommer i samma omfattning som i årsredovisningen	11	19,6 %
Upplysningar förekommer i mindre omfattning med komplettering i årsredovisningen	34	60,7 %
Upplysningar ges sällan	3	5,4 %
Internt bortfall	8	14,3 %
Totalt	56	100,0 %

För att redovisa en avsättning krävs rimliga uppskattningar utifrån tillgänglig information. För detta används den samlade erfarenheten, tillkommande information efter rapportperiodens slut och utomstående bedömningar. Inför delårsrapportering ...

gör företaget samma omfattande utredningar för att kunna uppskatta avsättningens storlek	28	50,0 %
används förenklade modeller, exempelvis en uppdatering av tidigare redovisade avsättningar	21	37,5 %
Internt bortfall	7	12,5 %
Totalt	56	100,0 %

Om företaget gjort en avsättning och dessutom genomfört omstruktureringen under det senaste året hur har en eventuell återföring av tidigare avsättningar för omstruktureringens utgifter redovisats?

Kortfattade upplysningar lämnas i den aktuella delårsperioden	31	55,4 %
Omfattande upplysningar lämnas i den aktuella delårsperioden	2	3,6 %
I nästkommande årsredovisning	5	8,9 %
Internt bortfall	18	32,1 %
Totalt	56	100,0 %

Om företaget har varit inblandad i en rättstvist och uppgörelse skett, hur har denna uppgörelse redovisats?

Kortfattade upplysningar lämnas i den delårsperiod som uppgörelsen sker	36	64,3 %
Omfattande upplysningar lämnas i den delårsperiod som uppgörelsen sker	8	14,3 %
I nästkommande årsredovisning	5	8,9 %
Internt bortfall	7	12,5 %
Totalt	56	100,0 %

För uppskattning av eventalförpliktelser kan yttranden från jurister och andra rådgivare användas. Vid upprättande av delårsrapporter ...

sker en ny prövning utifrån sådana uttalanden om rättstvister, fordringar och bedömningar	15	26,8 %
sker en förenklad uppskattning som inte alltid kräver sådana uttalanden	31	55,4 %
Internt bortfall	10	17,9 %
Totalt	56	100,1 %

Ett företag ska fastställa nuvärdet av den förmånsbestämda pensionskulden samt det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar. Det är önskvärt att en behörig aktuarie anlitas vid denna värdering enligt den förmånsbestämda planen.

Företaget har inga förmånsbestämda pensionsplaner	27	48,2 %
Samma komplicerade förfarande som vid upprättande av årsredovisningen	6	10,9 %
Ett förenklat förfarande, exempelvis extrapolering med utgångspunkt i senast aktuariella värdering	19	33,9 %
Internt bortfall	4	7,1 %
Totalt	56	100,1 %